

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XII
B
7
NAPOLI

Docete omnes Gentes
Matth. C. 28.
Io. Domen.
ſcul.

NAPOLI

NOVUM, PERUTILE,
ET PERSPICUUM
UNIVERSÆ THEOLOGIÆ
MORALIS
COMPENDIUM

D. GABRIELIS MARIÆ DE VALENZUELA
ORIGINE CORDUBENSIS
Clerici Regularis S. PAULI Barnabitarum,
Procuratoris Generalis Missionum suæ Religionis, Theologi Votantis Sac. Cong. Visitationis Apostolicæ, & coràm
SS. D. N. CLEMENTE XII.
Episcoporum Examinatoris.

REGIÆ CELSITUDINI
D. CAROLO BORBONIO
FARNESIO
HISPANIARUM INFANTI
D. D. D.

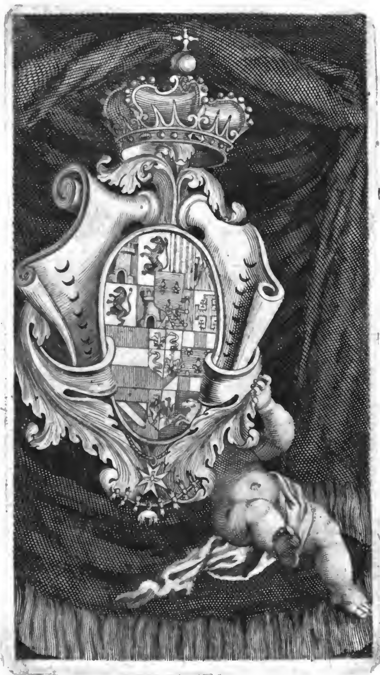

PARS SECUNDA.

ROMÆ, M. DCC. XXXI.

Typis Jo: Zempel propè Montem Jordanum.
SUPERIORUM PERMISSU.

REGIÆ CELSITUDINI
D. CAROLI BORBONII
FARNESII
HISPANIARUM INFANTIS

D. GABRIEL MARIA DE VALENZUELA
Cleric. Regul. S. PAULI Barnabita.
FELICITATEM

ORTES creantur fortibus, & bonis; nec im-

imbellem feroces progenerant Aquilæ Columbam, *verissime Latinorum Lyricorum Primus Horatius Flaccus ajebat*, *CAROLE BORBONIE FARNESIE PRINCEPS CELSISSIME*. *Quod si alias unquam vidimus con-*

ti-

tigisse, id certè potissimum in Te Universus Terrarum Orbis suspicit, & admiratur. Cujus enim adeò peregrinantur aures, ut BORBONIORUM *Regum, Principum, Ducum, Hæroum, Paternæ Tuæ Ori-*

ginis facta, geſtaque nobiliſſima, fortiſſima, & celeberrima, prædicari non audiverit? Cum pleni ſint omnes libri, plenæ Populorum hiſtoriæ, plena præclariſſimorum exemplorum vetuſtas. FARNESIORUM *ve-*

rò,

*rò, à quibus Ma-
ternum, ex* Elisa-
betha Farnesia
*Hiſpaniarum Regi-
na, Sapientiſſima
Parente Tua, ge-
nus ducis, Heroas,
Heroumque acta Il-
luſtriſſima, qui non
novit, ille nec Solem
videre fulgentisſi-*

mum, & meridianum, nec vidiſſe mereri jure quidem dicendus eſſet. Quē enim unquam latere poſſint, niſi communis plane ſenſus expertem, magna illa nomina æternitati apud poſteros omnes conſecrata;

& con-

& consecranda, PAVLI, ALEXANDRI, ODOARDI, RAINVTII, FRANCISCI, ANTONII? Interque hos, tot Heroinæ, fortissimis viris, muliebribus virtutibus pares; quarum omnium instar ELISABETHAM

FAR-

FARNESIAM Hispaniarum Reginam optimam Parentem Tuam, cujus Sapientiam, Prudentiam, Pietatem, Pulchritudinem, virilesque supra sexum animos, Europa atq; adeo Orbis Universus in-

ten-

tentissime admiratur, nominasse satis fuerit. Quid mirum, itaque, si ab his juventus Tua orta Parentibus nil nisi Magnum, nil nisi Conspicuum, animo volvat, & meditetur? Intus ageris ad maxima

quæ-

quæque capeſsenda. Domeſticis Exemplis incitaris ad ardua quæcumque ſuperanda. Parentes Tui optimi, Avi, Proavi, Abavi, Tritavi, Majoreſque Tui omnes longisſima ſæculorum ſerie, uno Tibique

præ-

prædicarunt ore vel à teneris annis: Disce Puer virtutem ex me, verumq; laborem. *Quę præclarissimorum Tuorum exempla eadem atque instituta tam alte animo imbuisti*, PRINCEPS CELSISSIME, *ut jam ipsa ab in-*

cun-

eunte ætate madidissimus, cæteris ipse vel nunc exemplum præclarissimũ illucescas. Cum verò majoribus Tuis pręclarissimis nil antiquius, ac magis cordi fuisse perspexeris, quam Sanctissimas Leges populis ferre,

re,

re, promulgare atque ſancire, hæ Tibi pariter prima ſemper cura fuerunt. Hoc itaque fuit, quod me ad REGIAM CELSITUDINEM TUAM *parvo hoc Libello, qui* DE DIVINIS LEGIBUS *ediſſerit, in-*

terpellandam confirmavit. Quamplurimis Potentissimorum Regum Parentum Tuorum PHILIPPI, & ELISABETHÆ *regiis beneficiis obligatus, non potui, quin animum meum iisdem Tibi, eorum*

ima-

imagini tam perfectæ, devinctisſimum Univerſo Terrarum Orbi teſtarer. Quare inter arma, quibus verſaris ad glorioſa quęque obeunda, huic etiam togulæ locum velis concedere, Te vehementisſime oro atque ob-

ſecro; meque Tuum Regiaq; Domus per antiquum Clientulum benigno, quo ſoles, vultu reſpexeris. Fortunet Deus quæcumque ſecundum ipſum, atque virtutem moliris, Vale.

APPROBATIONES.

CUm librum, cui Titulus eſt: *Novum, Perutile, & Perſpicuum Univerſæ Theologiæ Moralis Compendium*, à P. D. Gabriele Maria de Valenzuela Congregationis noſtræ Presbytero Profeſſo compoſitum, duo ejuſdem Congregationis noſtræ eruditi viri, quibus id commiſimus, accurata lectione, & gravi Judicio recognoverint, & poſſe in lucem edi probaverint: Nos, ut Typis mandetur, quantùm in nobis eſt, facultatem facimus. In quorum fidem has fieri, ſigilloque noſtro muniri juſſimus. Datum Pariſiis in Collegio noſtro Sancti Eligii Die 28. Menſis Februarii Anni 1730.

Don Carolus Auguſtus Capitain
Præpoſitus Generalis.

D. Ambroſius Caitbout Pro-Cancellarius.

JUſſu Reverendiſſimi Patris Fratris Joannis Benedicti Zuanelli S. Palatii Apoſtolici Magiſtri, exhibitum mihi fuit Opuſculum, cujus Titulus, *Novum*, *Perutile*, *&* *Perſpicuum Univerſæ Theologiæ Moralis Compendium*, à Reverendiſſimo Patre D. Gabriele Maria de Valenzuela Clerico Reg. S. Pauli Barnabita recto ordine diſpoſitum, quantitate molis exiguum, magnum verò qualitate doctrinæ, in quo nihil Fidei, ac moribus adverſum inveni, ſed ſanis totius Theologiæ Moralis rudimentis refertum; quare ad communem inſtructionem, & fructum dignum ſanè, ut in lucem prodeat, exiſtimo.

Ex Conventu S. Mariæ ſupra Minervam. Die 20. Auguſti 1730.

Fr. Coſmus Joſeph Chiocchetti Sacræ Theologiæ Magiſter Ordinis Prædicatorum.

Re-

REverendissimo P. F. Joanne Benedicto Zuannelli S. Pal. Apost. Magistro mandante, *Novum, Perutile, & Perspicuum Universæ Theologiæ Moralis Compendium*, à Reverendissimo P.D.GabrieleMaria de Valenzuela Cler.Reg.S.Pauli ri Barnabita, ac Episcoporum Examinatore, magno cum labore concinnatum, non minori ingenio dispositum, & maxima, solidaque eruditione refertum cum animi jucunditate legi: cumque in eò, aut Christianis moribus advertem, aut sacris dogmatibus difforme nihil offenderim, sed cuncta encomiis digna, utpotè ex celeberrimis, tutioribusque moralibusTheologis deprompta, ac ab Auctore solerti acumine ingenii de more breviter restricta invenerim; idcircò pro majori litterariæ Reipublicæ utilita-

ta-

tate publica luce dignum adjudicavi. Dabat in Collegio S. Mariæ de Victoria Romæ 12.Decembris 1730.

F. Leo à S. Felice Carmelita Excalceatus S.Theologiæ Prælector, ac Sacrarum Congregationum Indicis, & Sacrorum Rituum Consultor.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiss. Patri Mag. Sac. Pal. Apost.

N.Baccarius Ep.Bojan.Vicesg.

IMPRIMATUR.

Fr. Joachim Pucci Sac. Theolog. Mag., & Socius Sac. Pal. Apost. Mag. Ord. Præd.

Be-

Benevolo Lectori:

QUam multa vides paucis in paginis digeſta, ea quidem tanti facienda, quanti humanorum actuum rectitudo, & Chriſtiana politia æſtimata conſcientia in ipſo limine exhibetur, quam ſi lædemus peccatis, actibus impudicis, eàque quam moroſam appellant, delectatione, vel in nos clamat, ut arguat, vel ſilet, ut condemnet. Habes alia plura, quibus, vel ad vitam quis inſtituatur, vel trahatur ad mortem. Inſtituitur per juramentum ritè prolatum, per votum, per reſtitutionem,

nem, per virtutes Theologicas; per jejunium, divinumque Officium Trahitur verò, si vel in istis, ut decet exercendis deficiat, vel si mendaciũ, Furtum, Vsuram, Simoniam, Hereticorum erores contractusque vetitos, consectetur. Hæc omnia proferre mens cogitat, imo aggreditur calamus; Opus exiguũ revolve amice Lector; magnum erit, si disces, quæ turpia sunt, vitare, quæ meliora complecti, & cum Salmista Reali declinare à malo, & facere bonum

NO-

NOVUM, PERUTILE,

ET

PERSPICVVM
UNIVERSÆ THEOLOGIÆ
MORALIS
COMPENDIUM

CAPUT I.
DE CONSCIENTIA

Onſcientia, quæ eſt prima regula proxima morum, definitur Judicium, ſive dictamen practicum rationis, quo quis judicat, hic & nunc hanc, vel illam rem eſſe bonam, vel malam.

Quintuplex eſt, recta, Erronea, dubia, probabilis, & ſcrupuloſa.

Conſcientia recta eſt, qua quis prudenter judicat bonum pro bono, & malum pro malo.

Erronea eſt, qua quis imprudenter determinatè judicat bonum, ut malum, & malum ut bonum.

Dubia eſt, qua quis determinatè neſcit an hoc ſit bonum hic & nunc, vel malum, ſive ſuſpendendo judicium ad utrumque, ſive poſitivè dubitando.

Probabilis eſt, qua quis gravi rarione, vel doctorum authoritate ductus aſſentitur uni parti cum formidine oppoſiti ſaltem potentiali.

Scru-

Scrupulosa est, qua quis ex levibus fundamentis apprehendit, ac judicat peccatum esse, ubi non est: Unde qui sæpe dubitat in omnibus de actione peccaminosa, dicitur scrupulosus.

Operans contra Conscientiam rectam peccat, quia operatur contra proximam Regulam benè operandi.

Operans contra Conscientiam erroneam, si hæc est invincibilis peccat, quia habet affectum ad malum, operans verò juxta illam, non peccat; Hęc dilucidantur exemplo. Si quis citatus coram Judice ex errore invincibili judicaret, non mentiri cum gravi damno Proxi-

mi esse malum, & peccatum, mentiri autem in eo casu, esse bonum, si non mentiretur peccaret, quia voluntas esset malè affecta erga legem; non peccaret autem, si in eo casu mentiretur ob contrariam rationem. Si verò Conscientia erronea sit vincibilis, peccat tam operando juxta, quam operando contra, quia tenetur vincere ignorantiam, & deponere errorem, & rectificare Conscientiam consulendo Auctores, vel Viros doctos:

Hinc cum quis peccat ex Conscientia erronea, peccat vel mortaliter, vel venialiter, prout Conscientia erronea dictat.

Insuper qui copulam; ver. gra. habe-

haberet cum Fęmina, quam ex errore judicaret esse consanguineam, vel voto castitatis adstrictam, & revera non esset, adhuc illa copula esset vel incestuosa, vel sacrilega, secundùm dictamen Conscientiæ erroneæ.

Conscientia practicè dubia est, qua quis hic & nunc operatur dubitans de bonitate, vel malitia obiecti circa quod operatur.

Qui operatur cum Conscientia practicè dubia peccat, quia cum dubio practico non habet rectum dictamen, unde tenetur dubium deponere, & certificare moraliter Conscientiam suam de onestate actionis: Et operans cum Con-

ſcientia practicè dubia, peccat peccato ejuſdem ſpeciei, de qua practicè dubitat, ſic dubitans de mortali, operando cum tali dubio, peccat mortaliter; ſi de veniali, venialiter.

Urgente neceſſitate alicujus operis faciendi, de quo quis practicè dubitat an licitum ſit, nec ne; quæritur quid debeat facere, ut, vitet peccatum ver. gra. qui dubitaret in hoc die Feſto, an liceat, ſive debeat relinquere Infirmum domi ſolum, ut ſacro interſit, an vero è contra Reſp. ad hoc quæſitum debere ſe determinare ad unum, vel alterum adhibendo diligentiam in inveſtigandis rationibus;

quæ

quæ tunc menti ſibi occurrunt; ita ut ſibi perſuadeat licitum eſſe aſſiſtere Infirmo, relicto ſacro, vel è contra, tenetur tunc ſtare illi dictamini practico. Quod ſi perpenſis rationibus hinc inde adhuc maneat anceps, & dubius, neque ſciat reſolvere hoc ſibi licere præ alio, debet facere id quod exiſtimat melius. Si tamen non diſcernat quale ſit melius, faciat tunc quod velit, judicando eſſe, utrumque probabile, & ſic operando cum probabilitate, vitabit peccatum.

Si quis poſt adhibitam diligentiam ſufficientem adhuc dubitat an hic, & nunc urgeat præceptum

audiendi Sacrum, in tali casu non tenetur ad præceptum, quod idem valet de dubio voti, quia possessio stat pro libertate, si vero sit certus de præcepto, & de voto, & dubius an præceptum, seu votum adimpleverit, tenetur adimplere, quia possessio stat pro præcepto, & voto.

Adverte Conscientiam posse esse dubiam, vel speculativè vel practicè. Conscientia speculativè dubia, est quando quis dubitat in genere, an hoc sit licitum, vel illicitum ver. gra. quando Ægrotus dubitat an teneatur, vel non recidutare officium; vel quando quis dubitat an venari in die Festo licitum

sit

ſit, vel non Conſcientia practicè dubia eſt, quando quis dubitat in particulari, an opus hic, & nunc licitum ſit operanti, ver. gra. an venari in hac magna ſolemnitate licitum ſit, an omiſſio divini Officii in hac infirmitate ſit licita.

Adverte inſuper Conſcientiam poſſe eſſe ſpeculativè certam, & practicè dubiam: Speculativè certa, & practicè dubia, eſt quando quis ver. gra. Ægrotus eſt certus in infirmitate licere omiſſionem divini Officii, & dubius an ſibi liceat, hic, & nunc, vel cum quis eſſet certus venari in die Feſto licitum eſſe, & dubius an id ſit licitum in hac magna ſolennitate.

Cum

Cum dubio practico nunquam est licitum operari, sed oportet quod Conscientia reddatur practicè certa, ut quis prudenter operetur. Sic Ægrotus dubitans an teneatur hic, & nunc recitare Officium sit practicè certus accedente Consilio Medici, viri sapientis, Superioris, & Confessoris.

Potest quis inter duas opiniones æque probabiles sequi prudenter alterutram. Opiniones æque probabiles sunt in quibus dantur hinc inde rationes, hinc inde Doctores.

Inter opiniones autem, quarum una sit minus probabilis, & alia probabilior, standum est probabiliori,

liori, maxime in materia Sacramentorum, & quando agitur de damno tertii,& in materia justitiæ ob propositiones à Sede Apostolica damnatas.

Scrupulosus juxta judicium prudentis Confessarii, non solum potest, sed etiam tenetur operari contra dictamenConscientiæ scrupulosæ, quæ cum moveatur ex levibus, & insufficientibus fundamentis, non potest esset regula prudenter operandi.

Propositiones damnatæ ad hoc Caput reducendæ

Ab ALEXANDRO VIII. 27. si Liber sit alicujus Junioris,& Moderni,

derni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.

Ab INNOCENTIO XI. 2. Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

Ab eodem 3. Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

Ab eodem 33. Videtur probabile omnem fœtum, quandiù in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habe-

habere cumparitur, ac consequenter dicendum in nullo ab ortu homicidium committi.

Ab ALEXANDRO VIII. 5. Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.

CAPUT II.

DE PECCATIS.

PEccatum ex Divo Augustino est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem ęternam, & ex Angelico Doctore est aversio à Deo, & conversio ad creaturam. Definitio autem vitii est. Inclinatio ad pravos actus morales.

Pec-

Peccatum dividitur in actuale, & habituale, actuale est quod actu committitur contra legem. Habituale est macula relicta in anima, ex peccato actuali.

Item dividitur in mortale, & veniale, mortale est contra legem æternam, & privat hominem gratia sanctificante, & charitate. Veniale est præter legem æternam, & privat hominem fervore Charitatis.

Item dividitur in peccata oris, cordis, & operis; oris blasphemando Deum, injuriando Proximum &c. Cordis consentiendo illicitis; operis sacrum profanando, alienum furando &c.

Item

Item dividitur in peccatum comissionis, & omissionis, comissionis est comissio actus prohibiti ver. gra. Comestio carnium in die prohibito, adulterium furtum &c. Peccatum omissionis est voluntaria omissio operis præcepti, ut ver.gra.omissio auditionis sacri in die Festo, omissio annuæ Communionis &c.

Peccata inter se specie distinguntur ex diversitate specifica objectorum, aut per oppositionem ad diversam specie virtutem; itaut idem materialirer, & entitativè actus habere possit multiplicem specie malitiam, per oppositionem ad multiplicem specie virtutem,

ut ver. gra. occisio Clerici erit in duplici specie malitiæ, nempe in specie homicidii, & in specie sacrilegii. Adulterium habet duplicem specie malitiam, alteram contra castitatem, & alteram contra justitiam, frangendo fidem conjugalem, seu ob injuriam, quæ fit matrimonio.

Peccata verò solum multiplicantur numero, vel multiplicatis actibus quo ad idem specie objectum, vel multiplicatis objectis, quo ad eundem physicè actum, quando scilicet quis unico actu tendit ad plura numero objecta in eadem specie. Exemplum primi est, si quis decies concupi-

sce-

ſceret eandem Fęminam. Exemplum ſecundi, ſi quis unico actu concupiſceret decem Puellas, iſte enim actus eſſet quidem unus phyſicè, & entitativè, ſed multiplex moraliter; ſecus tamen loquendo de Furto plurium, ver. gra. aureorum, quod agravat quidem, ſed non multiplicat numero peccata,

Præcepta, contra quæ ſunt peccata, alia ſunt affirmativa, alia negativa. Prima ſunt, quibus præcipitur aliquid fieri, & ſe explicant per: *fac hoc &c.* ſecunda ſunt, quibus præcipitur aliquid non fieri, & ſe explicant per: *ne facias hoc Illud &c.*

Præcepta affirmativa non obli-

gant ad ſemper, & pro ſemper, ut eſt ver. gra. præceptum audiendi ſacrum, Communionis faciendæ &c. Negativa obligant ad ſemr per, & pro ſemper, ut eſt præcetum, non furandi, non mèntiendi, non fornicandi &c. Contra prima, peccatum eſt omiſſionis, quia eſt omiſſio operis præcepti. Contra ſecunda, peccatum eſt comiſſionis, quia eſt comiſſio operis prohibiti.

Circa eandem materiam poteſt intervenire utrumque præceptum affirmativum ſcilicet, & negativum, ut ver. gra. in ſanctificatione Feſti intervenit præceptum audiendi ſacrum, quod eſt affirmativum,

vum, & præceptum non faciendi upus ſervile. quod eſt negativum; Similiter in jejunio intervenit, utrumque præceptum, affirmativum ſcilicet faciendi unicam comeſtionem, & negativum abſtinendi à carnibus.

Hinc toties quis peccaret, quoties in die feſto faceret opus ſervile, & toties quis peccaret, quoties comederet carnes in die prohibito.

Peccatum veniale non poteſt tranſire in mortale, quia eſſentia rei eſt invariabilis, cum non poſſit dari tranſitus de ſpecie in ſpeciem. Adverte, quod eadem materia eſſe poteſt quo ad diverſas circum-

ſtantias materia peccati mortalis. & peccati venialis. Ut ver, gra. Idem verbum contumelioſum dictum contra Ruſticum, & contra Principem, eſſet veniale reſpectu Ruſtici, & mortale reſpectu Principis. In quo caſu veniale non tranſiret in mortale, ſed eadem materia induit malitiam diverſam ex diverſitate Perſonæ, quam afficit.

CAPUT III.

DE ACTIBUS IMPUDICIS.

SEptem ſunt ſpecies actuum impudicorum contra virtutem caſtitatis, nempè, fornicatio, ſtuprum,

prum, adulterium, inceſtus, raptus, ſacrilegium, & peccatum contra naturam, quod ſubdividitur in quatuor alias ſpecies, quæ ſunt mollities, inordinatus concubitus, ſodomia, & beſtialitas.

Fornicatio eſt illicitus concubitus ſoluti cum ſoluta in vaſe naturali cum conſumatione intra idipſum vas. Ad ſpeciem fornicationis reducitur concubinatus, qui eſt frequens copula illicita cum Fęmina, quam quis retinet in propria poteſtate, ac ſi eſſet Uxor. Concubinarius non eſt abſolvendus, donec dimiſerit Concubinam, & dederit pænitentiæ ſigna.

Stuprum eſt defloratio Puellæ

virginis per fractionem Claustri virginalis secutam per copulam consumatam, & hoc peccatum ultra malitiam fornicationis, habet alteram oppositam bono spirituali integritatis.

Unde etiam si ipsa Puella consentiret tali copulæ, non per hoc detineret esse stuprum, quia adhuc haberet specialem malitiam oppositam bono spirituali integritatis; cui bono Puella non potest renunciare, cum non sit à natura concessum liberæ dispositioni ipsius, nisi ob bonum Matrimonii, adeoque concessum, ut servetur intactum usque ad nuptias, & insuper ut propter illum retrahatur Fęmina à via meretricandi. Di-

Dices volenti, & conſentienti non fit injuria, ergo copula cum Puella virgine conſentiente non eſt ſtuprum; conſeq. patet, quia ad ſtuprum requiritur violentia.

Sed contra diſt. ante. conſentienti non fit injuria, in iis quæ ſunt ſui juris, concedo; in iis, quæ non ſunt ſui juris, nego ante. ſeu etiam diſtinguo ſic, non fit injuria ipſi Puellæ concedo, non fit injuria ipſi naturæ, nego ante., & conſeq. ad cujus probationem nego violentiam Puellæ eſſe neceſſariam ad rationem ſtupri, cum etiam ſecluſa violentia, & ſuppoſito conſenſu ipſius Puellæ, adhuc copula eſſet ſtuprum ob violationem.

Claustri virginalis, quod claustrum sive signaculum virginale non sub. est libertati virginis, utpote illi tantum à natura concessum, ut servet intactum usque ad nuptias. Et sicuti clericus non potest licitè, & validè renunciare privilegio Canonis, non sibi concesso, sed statui clericali, ita Puella virgo non potest renunciare signaculo virginitatis non sibi concesso, sed bono Matrimonii. Item sicuti marito consentiente copula illicita secuta cum ejus Uxore non detineret esse adulterium, ita apari.

Adulterium est copula consumata cum Uxorata, & hoc peccatum habet dupplicem speciem

ma-

malitiæ, alteram luxuriæ oppositam virtuti castitatis, & alteram injustitiæ contra fidem conjugalem. Unde si adulterium fieret inter Uxoratum, & Uxoratam; committeretur duplex injustitia, necessariò in Confessione exprimenda.

Adultera si ex alieno semine conciperet filium, non tenetur crimen suum revelare, ne se ipsam prodat aperiendo tam grave crimen, ex quo resultaret infamia, & periculum vitæ. Tenetur tamen adultera compensare aliis viis, si potest, damna legitimorum, ad quod etiam tenetur adulter.

Incestus est copula consumata

in

in vase naturali inter consanguineos, vel affines in gradibus prohibitis consanguinitatis, vel affinitatis; Et malitia incestus consistit in irriverentia facta sanguini, ac naturæ, quatenus natura dictat reverentiam præstandam esse propinquis, inter quos ideò matrimonia sunt prohibita.

Licet incestus sit propriè solũ inter marem, & Fęminam consanguineos, vel affines in vase naturali, Tamen etiam si sit in vase non naturali inter eosdem consanguineos, vel affines, erit aperienda in Confessione circumstantia consanguinitatis, seu affinitatis, quia actus adhuc contrahit specialem mali-

malitiam irriverentiæ &c.

Et hic noto, quod ut inceſtuoſus bene conſulat conſcientiæ ſuæ, debet exprimere in Confeſſione gradum conſanguinitatis, ſeu affinitatis, in quo comiſit inceſtum.

Dices gradus conſanguinitatis, & affinitatis ſunt ejuſdem ſpeciei, quia reverentia debita propinquis non admittit diverſitatem ſpeciei, ergo non ſunt neceſſario diſtinguendi in confeſſione, ſed ſufficit dicere in confeſſione ſe comiſiſſe inceſtum, quin exprimat in quo gradu commiſerit.

Sed contra diſt. ante. ſunt ejuſdem ſpeciei phyſicè, concedo; moraliter, nego. Reſponſio patet ex terminis. Rap-

Raptus eſt peccatum, quo quis adducit Puellam invitam domo ſua, vel Parentum, aut eorum, in quorum cura eſt ad effectum, vel explendi libidinem cum ea, aut ineundi Matrimonium cum eadem; ejus malitia conſiſtit in violentia, quæ infertur.

Hinc ad raptum requiritur abductio è domo, quia ſi in eadem domo adduceretur Puella de uno cubiculo in aliud, ſeu in interiorem partem domus, vel ſi Puella in agro exiſtens ad cuſtodiam Gregis, adduceretur in Sylvam ibi propinquam cauſa comodioris copulæ habendæ, non eſſet raptus.

Sa-

Sacrilegium eſt peccatum laſciviæ commiſſum cum perſona Deo ſacrata, vel per ordinem ſacrum, vel per profeſſionem religioſam, vel per votum ſimplex caſtitatis, aut commiſſum in loco ſacro nempe in Eccleſia, vel Cæmeterio. Nomine Eccleſiæ veniunt etiam Oratoria publica, non tamen privata in domibus privatis, neque ſacreſtia.

Malitia ſacrilegj in genere luxuriæ conſtitit in irriverentia quæ fit Deo, dum polluitur perſona, vel locus Deo ſacratus. Hinc ſi fit cum perſona Deo dicata, & in loco ſacro multiplex erit peccatum ſacrilegii, ratione multiplicis irri-

ve

verentiæ ex Circumſtantia perſonæ, & loci.

Peccatum contra naturam eſt actus libidinoſus extra vas naturale inſtitutum à natura ad generationem. Et ejus prima ſpecies eſt mollities, quæ eſt voluntaria ſeminis effuſio extra vas, & poteſt etiam induere aliam ſpeciem libidinis objectivè, puta ſi quis ſe polluendo cogitaret, ac concupiſceret conſanguineam, vel Perſonam Deo ſacratam, vel uxorem, vel liberam &c. Unde in Confeſſione tenetur nedum exprimere actum voluntariæ pollutionis, ſed etiam qualitatem Perſonæ, & actus quem in mente voluebat ſe polluendo.

Inor-

Inordinatus concubitus est modus extraordinarius habendi copulam, qui modus in duobus casibus est peccatum lætale. Primo si seminis effusio accidat extra vas debitum, secundo si sit impeditiuus prolis. Extra hos duos casus est tantum veniale, & quandoque nullum est peccatum, si necessitas id postularet, ut in prægnantibus.

Sodomia propriè accepta est actus libidinosus consumatus inter masculos in vase non naturali. Largè, & impropriè acceptata est actus libidinosus consumatus masculi cum fæmina in vase non naturali. Dixi consumatus, nam si effusio seminis fieret extra vas non naturale,

rale, tunc erit sodomia imperfecta quæ non solet esse reservata.

Bestialitas est coitus hominis, cum bestiis, & probabiliter specie differt, si fiat, vel cum mascula, vel cum fæmina,

Ad speciem bestialitatis reducitur etiam coitus hominis cum Dæmone, sive incubo, sive succubo, quia Dæmon revera non habet corpus reale humanum, sed solum apparens, & assumptum.

Propositiones damnatæ ad hoc Caput reducendæ

Ab ALEXANDRO VII. 25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto dicens

cens, commisi cum soluta grave peccatum contrà castitatem, non explicando copulam.

41. Non est obligandus concubinarius ad eijciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij vulgò, regalo, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

Ab INNOCENTIO XI. 48. Jam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est, undè si Deus eam non interdixisset sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata consentiente marito non est adulterium, adeòque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

CAPUT IV.

DE DELECTATIONE.

DElectatio morosa, est voluntaria, deliberata Complacentia in re turpi sine ordine ad opus; & dicitur morosa non à mora temporis, sed à mora rationis.

nis. Delectatio morosa est peccatum mortale; potest tamen quandoque esse tantum veniale, ratione indeliberationis voluntatis, & semiplenæ advertentiæ.

Concupiscentia, seu desiderium libidinosum est actus voluntatis, quo quis deliberatè cupit exequi, & facere actum libidinosum, & est peccatum mortale, ejusque malitia cum oriatur, & specificetur ab opere quod quis intendit facere, diversificatur specie ex diversitate specifica operum, ac proinde erit aperienda in Confessione circumstantia, seu qualitas objecti Concupiti, seu operis intenti.

Tactus partium impudicarum,

ſive inter Perſonas diverſi ſexus; ſive ejusdem, ſunt peccatam mortale ob delectationem Carnalem, quæ inde conſurgit per ſe, & ex natura ſua. Unde tangens impudicè Fæminam, tenetur exprimere qualitatem Perſonæ; quia hoc peccatum conſiſtit in actu externo, qui ſpecificatur ab obiecto.

CAPUT V.

DE MENDACIO.

MEndacium eſt locutio deformis menti loquentis, cum ſcilicet verba exteriùs prolata, nec ex ſe, nec ex Circumſtantiis externis exprimunt objectum, prout

ut est in mente loquentis : mentiri enim idem sonat, ac contra mentem ire.

Mendacium est ab intrinseco malum : est enim contra finem locutionis humanæ à natura institutæ, ut verba Consonent menti, ne pervertatur modus convivendi humanus, & aditus aperiatur dolis, & deceptionibus cum maximo detrimento boni Reipublicæ humanæ. Etenim cum Homines non possint internos aliorum conceptus penetrare, & cognoscere, natura instituit verba, & signa externa, quibus interni Conceptus manifestentur, ut societas, & humanum Commercium adeo ne-

cessarium bono Reipublicæ humanæ inviolabiliter conservetur.

Et nulla unquam Causa licitum est mentiri, sed unusquisque tenetur dicere veritatem, idest loqui conformiter ad conceptum mentis, ita dictante ipso jure naturali, nè proximus decipiatur.

Vtrum autem ad illam dicendam possit quis uti verbis equivocis seu amphibologicis cum restrictione mentali, videbitur infra ubi de juramentis.

Dividitur mendacium, in jocosum, officiosum, & perniciosum. Jocosum est locutio deformis menti loquentis recreationis causa, Officiosum est locutio defor-

formis menti loquentis gratia sui, vel alterius,ſeu cauſa utilitatis propriæ vel alienæ citra damnum tertii. Perniciofum eſt locutio deformis menti loquentis in damnum Proximi. Prima duo non excedunt malitiam peccati venialis; Vltimum autem eſt morrale, aut veniale, juxta gravitatem, vel levitatem damni, quod intenditur Proximo.

CAPVT VI.

DE JURAMENTO.

JVrare, eſt vocare Deum in Teſtimonium dicti, ſeu vocare Deum in Teſtem veritatis.

Juramentũ si fiat debitis modis est licitum, & meritorium. Est enim actus Latriæ, quo quis honorat Deum, ut primam veritatem eam interponendo, ut id quod dicitur reddatur fide dignum, & fides, quæ homini dicenti negatur, præstetur Deo invocato.

Tres conditiones requiruntur ad hoc ut juramentum sit licitum, nempe veritas, judicium, & justitia. Juramentum cum veritate, est, quando quis jurar de re, quam prudenter existimat esse veram, vel cum habet animum adimplendi id quod jurat. Juramentum cum judicio est, quando quis justa interveniente causa jurat reverenter

cum

cum advertentia in materia honesta. Juramentum cum justitia, est, quando quis jurat sine offensione, & damno proximi: contra hanc conditionem faceret jurans coram Amico se vidisse talem Fæminam fornicantem. Defectu primæ conditionis juramentum est mortale. Defectu secundæ est veniale, quando sciret jurare absque necessitate. Defectu tertiæ regulariter est mortale, si videlicet injustitia sit gratis.

Juramentum quatruplex est, nempe, assertorium, promissorium comminatorium, & execratorium. Assertorium est, quando aliquid præsens, vel præteritum affirmamus, vocato Deo in Testimonium

dicti,

dicti, ut cum quis jurat hoc eſſe vel non eſſe, hoc feciſſe, vel non feciſſe.

Juramentum promiſſorium eſt quando quis promittit aliquid, de futuro, adducendo Deum in teſtem, ut illum, cui facta eſt promiſſio certiorem reddat de rei promiſſæ adimpletione, ad quod requiritur, quod habeat verum animum adimplendi primiſſum, ſecus fictè promitteret, & falſo juraret.

Juramentum Comminatorium eſt, quando quis vocat Deum in teſtem, jurat ſe daturum aliqui pęnam.

Juramentum execratorium eſt, quo

quo quis in confirmationem suorum dietorum invocat Creaturas aliquas, in quibus justitia Dei elucet, ut ab iis in Casu mendacij, & falsitatis puniatur, ut ver. gra.; si quis dicat possim illico fulmine percuti, aut mori, aut nunquam ab hinc discedere, vel Dæmon me arripiat &c. Si hoc non est verum. Cavendum tamen est ab hisce juramentis execratoriis ob scandalum, quod communiter generant.

Dupliciter Deus invocari potest in juramento, seu adduci in Testem. Primo expresse dicendo, juro per Deum, per Trinitatem, per Christum. Secundo tacitè, ut quan-

quando quis jurat per Evangelium, vel per Crucem, aut per Creaturas, ut dicentes ordinem ad Deum, cum ſcilicet quis jurat per Sanctos, per Angelos, per Animam rationalem, per Cœlum, per Solem, &c. maxime ſi addatur in obliquo nomen Dei, dicendo, per hanc Animam Dei, per illum Solem Dei, per hunc ignem Dei &c.

Iuramentum eſt invocatio Divini Nominis, non eſt neceſſe quod fiat verbis, ſed poteſt etiam fieri, nutu, ſignis, & mente, ut evenit quando quis rogatus ut juret, manu tangit Crucem, aut librum Evangeliorum, vel aliud ſignum facit, quo ſe jurare oſtendit,

dit, vel si subscribat scripturæ continenti formam juramenti. Item potest fieri sola mente, ut si quis in corde suo juret, ac promittat se aliquod facturum, tenetur in foro Conscientiæ ex virtute Religionis, quia jam invocat Deum in confirmationem suæ promissionis, licet in foro externo manifestari debeat aliquo externo, ut constare possit alteri parti acceptanti, & ut promissio ex vi justitiæ reddatur irrevocabilis.

Ad juramentum requiritur intentio expressa, aut saltem tacita, quà quis prudenter judicetur se vocare Deum in confirmationem, vel testimonium sui dicti. Sine hac

hac intentione quibuscumque terminis quis juret, solum materialiter dicitur jurare, & est potius invocans Dei nomen in vanum, quam jurans, vel perjurans.

Hinc ut plurimum dicentes, per Deum, in fide Sacerdotis Christiani veri, per veritatem Dei, & similia, censetur has voces adhibere ad exegerationem, & energiam locutionis potius, quam intendant, ac velint vocare Deum in testimonium. Unde si per lapsum linguæ, & inadvertenter adhibent tales voces in mendacio, ac falsitate, non sunt censendi peccare lætaliter, sed solum venialiter ratione irreverentiæ.

Si

Si quis juret falſum, in materia ſive gravi, ſive levi, ſi juret cum advertentia, ſemper peccat mortaliter, & dicitur perjurare, unde juramentum falſum dicitur perjurium quod eſt ſemper grave.

Dices furtum in re levi eſt ſolum veniale, ergo etiam juramentum falſum in re levi erit tantum veniale. Prob. conſeq. Ideo primum, quia in furto datur parvitas materiæ, ſed etiam in juramento dari poteſt parvitas materiæ. Erga &c.

Sed contra con. ante. nego conſeq. diſp. eſt, quia in furto attenditur quantitas materiæ, quæ cum ſit ſuſceptiva magis, & minus, ideo

dari poteſt furtũ ſolum eſſe veniale ob parvitatẽ materiæ leviter damnificativam Proximi. At in juramento non attenditur quantitas materiæ, ſeu rei in qua juratur, ſed attenditur divinum nomen, quod vocatur, & interponitur in teſtimonium dicti, quod cum indiviſibiliter, informet quodcumque dictum pro quo credendo interponitur, ideo fit ſemper gravis irreverentia, & contemptus Deo quoties adducitur in teſtem falſitatis, tam in re gravi, quam in re levi, quinimo magis in re levi, quam in re gravi, ut infra dicetur.

Utrum iſti modi quos ſolent homines adhibere, ut fides præ-

ſte

ſtetur ſuis dictis, cum ſcilicet dicunt, ita eſt: *in mia conſcienza, per fede mia, per l'anima mia, per queſt' anima, che hò da rendere a Dio. E' vero ch'hò da morire; ſi certo, per verità, in verità, è così in realtà; ſi da Criſtiano, da Sacerdote, da Religioſo che ſono*; & ſimilia, utrum ſcilicet contineant juramentum.

Reſpondetur has formulas ex comuni uſu, & conſuetudine non eſſe juramentum, præciſa intentione, verè jurandi, quia faciunt hunc ſenſum, ità eſt ſicuti ſentio in mea conſcientia, & in cordè meo, ſeu, ſicut dictat mea conſcientia, & quandò dicitur, in fide mea in fide bona, non intelligitur

fides Divina, sed fides aut fidelitas humana. Alia verba faciunt sensum, quod quis loquitur ea veritate, qua loqui debet Christianus, Sacerdos, vel Religiosus, & sic veritas asserta semper fundatur in fidelitate humana, quæ est insufficiens ad verum juramentum.

Juramentum factum pro re bona, & honesta quantumvis levi, ac etiam pro re ex natura sua indiferenti ob motivum honestum, obligat, ut servetur.

Si quis jurasset facerè re malam non tenetur eam adimplere, quia juramentum non est vinculum iniquitatis, undè malè fecisset jurando, & pejus faceret observando ju-

juramentum; & ſicuti non obligat votum factũ de re mala, ita neque juramentũ &c. utraque enim obligatio eſt à Deo, in voto quidem obligamur Deo debito fidelitatis, in juramento autem debito reverentiæ.

Quacumque ex cauſa jurare ſive animo jurandi, ſive in re gravi, ſive in re levi nunquam eſt licitum, & oppoſitum eſt damnatum ab INNOCENTIO XI., ut infrà videbis; ratio eſt, quia jurare ſine animo jurandi, eſt mentiri, ſed mentiri nunquam eſt licitum; ergo nunquam licitum eſt jurare ſine animo jurandi, tum quia uſurpare Nomen Dei in vanum illicitum èſt, ſed juraré ſiné animo jurandi eſt

&c.,ergo &c.tum quia ſemel admiſſo poſſe Deum ſimulatè invocari ſine animo jurandi, fruſtraretur finis juramenti,qui eſt veritatis confirmatio,& terminatio controverſiarum, quod vergeret in magnum Reipublicæ damnum, ſicut etiam mendacium in illud vergeret ſi,aliquando liceret,quia rueret finis locutionis, qui eſt arcana mentis manifeſtare, undè ſicut nunquam eſt licitum mentiri quaqunque ex cauſa, ità nunquam licitum eſt jurare ſine animo jurandi, quia rueret finis juramenti cum magno Reipublicæ damno.

Juramentum promiſſorium metu gravi extortum, obligat ut ſervetur

tur, modo non sit tale, quod servatum vergat in interitum animæ idest modo queat observari absque peccato. Et ratio est, quia jure naturæ, & Religionis tenemur efficerè, ut verum sit quod juramus, ne Deum Testem falsi faciamus, hoc enim esset magna Divinæ Majestatis injuria, quam ne comittamus, potius debemus damnum temporale subire, quam æternum.

Hinc captus à latronibus, si cum juramento illis promittat daturum tantam pecuniam pro conservatione vitæ, tenetur ex virtute Religionis, & ob reverentiam erga Deum, quem in Testem voca-

vit, ſolvere, nam & ſi Latro eam recipere non poſſit abſque peccato injuſtitiæ, tamen qui juravit eam dare, non poteſt ſine peccato, non dare; ſic enim ait, & rationem affert divus Thomas, quia ex juramento alteri facto, dupplex consurgere poteſt obligatio, altera homini, ratione promiſſionis factæ, & hæc tollitur per coactionem, quia ille, qui vim attulit, hoc meretur, quod ei promiſſio non ſervetur; altera, quia quis Deo obligatur, ut impleat id, quod per ejus nomen promitit, & hæc obligatio non tollitur in foro conſcientiæ, quia magis debet damnum temporale quis ſuſtinere, quam juramentum violare.

Ve-

Verum tamen eſt, quod ſic ſolventi, competitjus petendi relaxationem juramenti, & repetitionem ſoluti.

Ubi intervenit dolus, vel error dans cauſam contractui, ſeu promiſſioni, & juramento, non tenet juramentum, neque contractus ob defectum conſenſus, cum ad illius valorem, verus & voluntarius conſenſus requiratur.

Si quis detentus in carcere promittat ire in propriam Domum, præſtito juramento ad carcerem redeundi, tenetur redire, etiam cum diſcrimine vitæ, ſi carcer ſit juſtus, & mortis ſententia juſta, nam talis reditus eſt honeſtus, nec

non fidelitati Religionis,& justitiæ debitus, ac proinde obligat juramentum de tali reditu factum, nec obstat jus Divinum, ac naturale conservandæ vitæ, nam tunc solum viget, quando quis habet jus formatum ad illam conservandam, secus autem si secus, ut contigit in hoc carcerato, qui supponitur reus mortis.

At si carcer sit injustus, & mors injustè infligenda, potest non redire, petendo tamen, & obtinendo relaxationem juramenti facti. Dumodò tamen non sit in casu, quo non redeundo in carcerem post juramentum præstitum, oriatur scandalum, seu aliqua

qua injuria irrogetur Religioni Christianæ, ut si quis captivus apud Turcas permittatur redire in Patriam, præstito juramento redeundi, aut mittendi prætium pro sua redemptione, tunc enim teneretur redire, aut mittere prætium, ne cum scandalo, & detrimento Religionis Christianæ arbitrentur infideles Religionem juramenti apud nos parvipendi, & non estimari.

Quæritur utrum obligatio juramenti transeat ad hæredes, quæsitum procedit de juramento promissorio. Vnde.

Respondítur, distinguendo dupplicem obligationem, alteram pro-

propriam juramenti, alteram justitiæ ortam ex promissione: Prior obligatio cum sit personalis, & afficiens solum jurantem, non transit ad hæredes; posterior verò, cum sit realis, utique transit ad hæredes; nam hæres adeundo hæreditatem, contrahit obligationem solvendi omnia Defuncti debita, & onora realia, & sic tenetur etiam satisfacere pro ejus promissione, non quatenus juramentum est, sed quatenus promissio est.

Juramenta facta contra justitiam, nempè si damnum sit proximi non obligant, neque obligant, quæ sunt facta contra meliora bona; ut si quis iurat, se nunquam factarum

ctarum eleemosynam, se nunquam daturum in mutuum &c. quia hæc repugnant Christianæ pietati; quia tenemur vicissim Nobis subvenire. Næc item, si quis iuraret se nolle emere cariori prætio, aut vendere tali prætio res suas, quia hoc iuramentum cum non contineat obsequium Dei, sed solum utilitatem iurantis, potest iurans se ipsum dispensare.

Sic etiam Domini iurantes, se dimissuros famulos, vel Parentes se percussuros Filios, vel Pueri iurantes se apud magistrum accasaturos socios de aliquo crimine, quia hęc iuramenta sunt potiùs sub ratione culpæ, quam sub motivo vir-

virtutis, sunt nempè regulatà ex ira, vel vindicta; Et quando etiam iurassent ex motivo bono correctionis, possunt omittere ad cavendas rixas, & discordias ad invicem, vel si emendatio secuta sit, aut proximi speretur.

Denique etiam iurans se nolle primum ingredi, vel egredi ab aliquo loco, quia hæc iuramenta sunt facta urbanitatis gratia, & ex lenitate tali, quæ non sufficit ad inducendam obligationem sub mortali.

Utrum quis possit sine peccato exigere iuramentum à solito peierare. Dico si adsit necessitas, nullum peccatum est, quia unusquisque

que iustè ac licitè providet sibi mediis necessariis ad proprii nogotii securitatem ; neque intendit periurium , sed ut iurans modò humano meliori se obliget.

Jurantes falsum , & violatores iuramenti debitis modis facti, sunt periuri , & sacrilegi . Quia sicut iuramentum verum est actus Latrię & Religionis , quo quis honorat Deum , ita iuramentum falsum est actus irreverentiæ , & contemptus Dei oppositus virtuti Religionis, & ideo est sacrilegium , & periuri sunt sacrilegi .

Utrum ad veritatem dicendam licitum sit quandoque uti verbis equivocis, seu amphibologicis cum ali-

aliqua restrictione mentali, & assertam veritatem sub equivocatione, seu amphibologia iuramento firmare.

Doctores omnes concordant non licere uti verbis æquivocis, seu amphibologicis absque gravi, & rationabili causa, multò quæ minus iuramento firmare ea, quæ sub equivocatione, & amphibologia dicuntur, quia tota destrueruntur civilis, & politica societas, & humanum commercium, si absque iusta causa posset homo loqui, & iurare in sensu diverso ab eò, quem audientes communiter percipiunt, multisque dolis, & deceptionibns aditus aperiretur cum gravissimo pre-

præiudicio humanæ ſocietatis, & humani commercii.

Verum tamen iuſta interveniente cauſa ad veritatem occultandam, quam quis iure naturali tenetur occultare, vel quam quis non eſt obligatus manifeſtare, licitum eſt uti verbis equivocis, ſeu amphibologicis cum reſtrictione non purè mentali, ſed reali, & ſenſibili, quando ſcilicet attentis circumſtantiis, loci, temporis, & Perſonæ loquentis, ac modi interrogandi verba intelligi poſſunt, & debent iuxta intentionem loquentis, & in eadem ſenſu inſertam veritatem iuramento firmare.

Pro-

Propositiones damnatæ ad hoc Caput reducendæ.

Ab INNOCENTIO XI. 24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine, iuret se non fecisse aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intrà se, aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam

aliã viã ab ea in qua fecit, vel quodcumque aliud additum verum reverà à non mentitur, nec eſt perjurus.

27. Cauſa juſtà utendi his amphibologiis, eſt quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ità ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Laicalam dignitatem, & honorem, vel ad aliquod officium pubblicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato regis à ſimili-

bus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

CAPUT VII.

DE VOTO.

VOtum eſt voluntaria, & deliberata promiſſio facta Deo de meliori bono, dicitur promiſſio ad differentiam ſimplicis propoſiti. Etenim promiſſio differt à ſimplici propoſito in hoc, quod promiſſio ex genere ſuo inducit obligationem adimplendi id, quod promittitur, propoſitum autem ex ſe non inducit talem obligationem. Di-

Dicitur deliberata quia ad votum, ſicut ad juramentum requiritur plena deliberatio, & perfecta cognitio illius quod fit. Eſt enim votum lex quædam privata, quam quis ſibi imponit, & Deo ſe obligat, nemo autem verè cenſetur ſe obligare, niſi plenam habeat cognitionem, & deliberationem, ejus, quod facit: quapropter vota puerorum ante perfectum uſum rationis non tenent, multoque minus tenent vota, ſi quæ fierent ab ebriis, amentibus, dormientibus, & à quibuſvis non habentibus plenam cognitionem, & deliberationem rei, quam promittunt, & obligationis quam aſſu-

 munt.

munt. Nec sufficit ad votum semiplena deliberatio. Requiritur ergo, & sufficit tanta cognitio, & deliberatio, quanta est necessaria, & sufficiens ad peccatum mortale.

Si quis voto facto dubitet an illud fecerit ex sufficienti deliberatione, censendum est illam ad fuisse, quia possessio, & præsumptio; stat pro voto nam quando certum cum incerto concurrit; possessio regulariter stat pro eo, quod est certum: cum ergo in presenti casu supponatur votum fuisse certò factum, & tantum dubitetur an ex sufficienti deliberatione, ideoque possessio stat

pro

pro voto , quod proinde dicendum eſt obligare. Idem dicendum quando certo conſtat votum fuiſſe factum, & dubium eſt, an fuerit adimpletum. Si autem dubium ſit, an quis verè votum amiſerit, vel ſolum habuerit ſimplex propoſitum , tunc poſſeſſio ſtat pro libertate, qua quis non debet cenſeri privatus, niſi certo conſtet, & ſic præſumendum in tali caſu votum non fuiſſe factum.

Si interdum accidit voventem poſt votum factum ſtatim illius penitere, id non eſt argumentum ſufficiens ex ſe præcisè inferendi votum non fuiſſe factum cum perfecta cognitione, & delibera-

tione, cum sæpe, actus plenè deliberatus à nobis statim rectractari ob novam difficultatam, considerationem , aut circumstantiam, homo enim facile mutatur, mutatis circumstantiis , & multi multos contractus ineunt ? quos statim pæniteret celebrasse, nunquid non tenentur ergo &c.

Dicitur promissio facta Deo, quia cum votum sit actus Religionis , & Latriæ , soli Deo feri debet immediatè , expræsse , vel tacitè . Undè vota , quæ fiunt sanctis, referuntur ad Deum, & fiunt Deo inhonorem sanctorum, nam in sanctis ipsum Deum colimus, & veneramur, quo modò

fit ut. Templa, & Altaria ædificamus Deo in honorem sanctorum, vel etiam voveamus Sanctis intercessoribus ad consequendum id, per quod vota omittimus.

Hæc autem promissio quæ rationem voti habet non est necesse, quod fiat per externam locutionem, & exprimatur per verba, vel alia signa externa, sed sufficit, quod eliciatur per solum actum locutionis interioris, eo enim ipso quod est intus deliberatè concepta cum plena deliberatione, statim à Deo acceptatur, & obligat ad differentiam promissionis, quæ fit in humanis, quæ necesse est, ut indicet verbis, vel aliis signis

exterioribus, quibus sufficienter manifestetur, cum non possit cognosci ab homine cui fit, nec ab ipso acceptari, nisi sit ei per externa signa manifestata, quia ut habetur primo Regum 16. *Homo videt ea, quæ patent, Deus autem intuetur cor.*

Dicitur tandem de meliori bono; quia ad votum requiritur, ut illud, quod vovemus, sit opus bonum; sive deindè tale opus sit aliundè præceptum, sive non, & insuper requiritur ut bonum illud sit melius, quam ejus oppositum, itaut ex se non sit impeditivum alterius excellentioris, & perfectioris: Nam materia voti debet esse

esse aliquid Deo gratum, quod autem est impeditivum alterius operis excellentioris, & perfectioris, non est Deo gratum, nec ab eo acceptatur promissio facta de tali bono.

Hinc matrimonium regulariter loquendo non est apta materia voti; quia virginitas melior est matrimonio: Unde ipsa semper eligi potest, & licitè conservari, non obstante voto de matrimonio contrahendo.

Dici regulariter loquendo, quia si quis frequenti periculo peccati carnis sit obnoxius, licitè poterit facere votum assumendi statum matrimonialem, tamquam remedium

dium ſuæ concupiſcentiæ, juxta illud mei Apoſtoli; *Melius eſt nubere, quam uri.*

Hinc votum de re pure indifferenti nullo ſibi propoſito fine honeſto non eſt validum, neque obligatorium, quia votum cum ſit actus Religionis, neceſſario eſſe debet de materia Cultui Divino deſerviente, quæſit Deo grata, & melior quam ejus oppoſitum, cujuſmodi non eſt res purè indiferens, quæ proindè nequit eſſe materia voti.

Præterea votum eſſe debet de re poſſibili voventi, itaut non tamen ſit fiat de re phyſicè, aut moraliter impoſſibili, quia tale

vo-

votum habetur tamquam non factam, tum quia votum cum sit quædam lex privata, qua quis se obligat, nemo potest se obligare ad impossibile.

Votum multipliciter dividi solet. Et primò dividitur in simplex, & solemne votum simplex consistit in nuda, & simplici promissione Deo facta sine alia solemnitate, & potest fieri per solum actum internæ locutionis, ut suprà dixi. Votum solemne consistit in quædam actuali dedicatione, & traditione proprii corporis, & libertatis acceptatæ ab eo, qui vicem Dei tenet cum quadam solemnitate ab Ecclesia indu-

inducta, cujusmodi est votum Religionis approbatæ emissum in illius professione, & votum castitatis emissum in susceptione Ordinis Sacri. Undè votum solemne differt à simplici per hoc, quod illud solemnizatur per professionem Religiosam, vel susceptionem Ordinis Sacri, istud verò privatim emittitur sine solemnitate, & absque eo quod acceptetur ab Ecclesia non est differetia essentialis, sed accidentalis voti, quę proindè non est circumstantia necessariò exprimenda in confessione.

Votum simplex dividitur in absolutum, conditionale, & pęnale

le, absolutum est illud, quod emittitur independenter ab omni conditione. Conditionale verò est, illud, quod fit sub condittione, & solum obligat purificata conditione, ut ver. gra.; voveo peregrinationem ad Almam Domum, si convalescam. Penale autem est, quando quis vovet aliquid exequendum in pænam, si tale crimen comittat, ut ver. gra. voveo jejunare, si fornicabor, vel voveo non fornicari, & si fornicabor, voveo jejunare, ubi observa quod in primo casu votum est unum tantum, & cadit supra pænam; in secundo est dupplex, alterum de non fornicando, & alterum de

dan-

danda tibi tali pæna in hypòtesi fornicationis.

Deinde votum dividitur in reale, personale, & mixtum. Reale est, illud quo promittitur bonum aliquod externum à Persona distinctum, ut voveo dare eleemosynam. Personale est, quo promittitur aliqua actio bona personæ, ut ver. gra. voveo peregrinationem, jejunium, orationem &c.. Mixtum est illud, quod de utraque participat, estque partim reale, partim personale, ut ver. gra. voveo peregrinationem ad Almam Domum, & ibi donare hanc Tabellam argenteam.

Item votum aliud est expressum,

ſum, quod ſit verbis expreſſis, ut eſt votum quod emittitur in Profeſſione Religioſa. Aliud implicitum, ſeu tacitum eſt illud, quod eſt annexum actioni, quam quis facit, ut eſt votum, quod in ſuſceptione Ordinis Sacri, cui eſt annexum votum caſtiſtatis. Item aliud eſt affirmativum, ut dare eleemoſynam, aliud negativum, ut abſtinere, à carnibus, à ludo, à fornicatione &c.. Denique aliud eſt perpetuum, aliud temporale.

Votum cadens ſupra materiam comuniter, & ordinariò diviſibilem, ſi non poteſt adimpleri quo ad totam, obligat quo ad partem poſſibilem, quia talis præſu-

mi-

mitur esse voluntas, & intentio voventis.

Hinc qui ante, vel post matrimonium contractum vovit castitatem, tenetur observare partem possibilem, non petendo debitum, quamvis teneatur reddere: Item etiam si vovit jejunare totam Quadragesimam, tenetur jejunare bis, vel ter in Hebdomada, si non potest totam, aut tenetur jejunare partem, quam potest, & sic de aliis huiusmodi votis, quorum materia est divisibilis, & separabilis, pars ab alia.

Votum ex natura sua obligat sub mortali. Est enim votum actus Religionis, quo Deus colitur,

litur, & honoratur; Religio autem ex natura ſua obligat ſub mortali, conſequenter etiam votum pertinens ad Religionem. Veruntamen ex parvitate materiæ poteſt illius transgreſſio eſſe tantum venialis.

Dices: in juramento falſo non datur parvitas materiæ excuſans à mortali, quandò quis jurat falſum in re levi, ergo neque in voto datur parvitas materiæ excuſans à mortali, adeout trãſgreſſio voti in re levi ſit tantum venialis; ſed contra, conc. antec. nego conſequentiam. Ratio eſt; quia cum votum ſit quædam lex privata, quam quis ſibi imponit, ſicut

dantur præcepta in quibus parvitas materiæ excusat à mortali, ità etiam in voto. Econtra autem in juramento falso non datur parvitas materiæ excusans à mortali, undè jurare falsum etiam in materia levi, est perjurium, & peccatum mortale. Ratio hæc est quia malitia perjurii suam gravitatem desumit ex contemptu Dei invocati in testem falsi, qui contemptus est semper gravis irriverentia, quæ irrogatur Deo, imò ut benè advertit Divus Thomas major est irriverentia, & grave peccatum, si pejurium sit in re levi, quam si sit in re grave, sicut enim grave est peccatum simo-

nie

niæ, & major contemptus rei ſacræ, ſi hæc vendatur ob pretium tenuiſſimum, quam ſi ob ingentem theſaurum, ità major irriverentia irrogatur Deo, ſi ad leviſſimam, quam ſi ad magnam falſitatem confirmandam adducitur in teſtem, undè ex parvitate materiæ contemptus Dei creſcit potius, quam decreſcat in juramento falſo.

Votum factum ex gravi metu injuſtè illato à cauſa libera ab homine, eſt irritum, & nullum. Vndè Profeſſio Religioſa ex gravi metu facta irrita eſt, & nulla; ſicut, & matrimonium, de quo infrà.

Dices juramentum promissorium metu gravi injustè incusso extortum validum est, & obligatorium, ergo etiam votum; sed contra concedo antè. Nego consequenciam. Disparitas est, quia Ecclesia irritavit votum gravi metu extortum, non autem irritavit juramentum factum in utilitatem hominum, quamvis metu gravi injustè incusso exortum.

Hinc votum factum ex gravi metu, quamvis injustè incusso, non est irritum jure naturæ, quia hujusmodi metus etiam si injustus, & injuriosus, non tollit libertatem, nec sufficientem consensum requisitum ad essentiam,

&

& validitatem voti, ideòque non est ipso jure naturæ irritum, sed solum irritum est, & nullum jure Ecclesiastico.

Si quis sit dubius an votum emiserit, non tenetur ad illius observantiam, quia tunc possessio stat pro libertate, est enim certum sic dubitantem prius fuisse in possessione libertatis, quam non censetur esse privatus, nisi certò constet.

Si quis autem est certus se votum emisisse, sed prudenter sit dubius, an illud adimpleverit, tenetur adimplere, quia in hoc casu possessio stat pro voto, de quo constat fuisse certò emissum.

Qui vovit jejunare singulis sextis feriis, an tenetur jejunare, si in illum diem incidat Natalis Domini. Doctores hinc inde sunt, aliqui enim dicunt non teneri quia in eo casu votum censetur, emissum secundum morem Ecclesiæ, quæ tali die concedit esum carnium ob solemnitatem Diei; alii autem dicunt teneri tali die ad jejunium ex vi voti ob Testũ juris satis clarum in cap. finali de observantia jejunii, ubi dicitur. Qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti in sexta feria, si Fæstum Nativitatis Dominicæ eò die venire contigerit, carnibus propter Fæsti excellentiam

tiam

tiam vesci possunt, secundum consuetudinem Ecclesiæ Universalis; ubi Ecclesia noluit deobligare ab observantia jejunii, & à non usu carnium, qui regulari observantia, aut voto ad id sunt adstricti.

Limitanda tamen est hæc secunda sententia modò vovens expressè non excepit illum diem, in quo casu verba hujus voti erunt generalia pro qualibet sexta Feria.

Quando nullum est à vovente determinatum tempus pro executione voti, tenetur votum adimplere quam primum comodè, & utiliter potest, ut habetur in

Deuteronomio cap. 23. *Cum votum voveris Domino Deo tuo non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum:* & Ecclesiastes. 5. *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere.*

Utrum autem qui non implevit votum tempore designato, transacto eò tempore maneat liber ab executione voti, vel teneatur adhuc exequi, & adimplere.

Respondeo cum distintione, vel tempus fuit à vovente designatum & præfixum ad finiendam, & terminandam obligationem, cum scilicet votum est factum ex particulari devotione, utilitate, aut

alia

alia circumstantia eo die occurrente, ut si quis voveat jejunare die sabbati in honorem Beatæ Virginis, aut feria sexta in honore Dominicæ Passionis, aut in Adventu ob peculiarem illius temporis devotionem, aut in Vigilia alicuius Sancti, tunc si non observatur jeiunium eò tempore præfixo cessat obligatio voti, sed debet pænitentiam agere de illius transgressione; ut contigit in præceptis Ecclesiæ, quandò præceptum est tempori affixum, ut audiendi Missam die fæsto, recitandi Divinum officium &c.

Vel tempus fuit designatum non ad finiendam, sed ad sollicitan-

tandam obligationem voti, ne ulterius diferatur illius executio, tunc enim si præfixo tempore votum non adimpleatur peccat vovens, & alio tempore tenetur adimplere, quia ibi duo includuntur virtualiter vota, aliud exequendi opus, & aliud exequendi tempore determinato, violatur hoc secundum, non exequendo tempore præfixo, sed remanet primum exequendi opus promissum.

Vovens sine animo promittendi, & se obligandi, verè non vovet, nec tale votum illam inducit obligationem. Ratio est, quia cum votum sit promissio

fa-

facta Deo, ita debet esse vera, & sincera, nec sufficit ficta, ac simulata, & ideò, qui sic vovet nullitatem vovet, cum non intendat promittere, nec se obligare, & est potius ludere verbis, quam votum emittere.

Si verò voveat animo se obligandi, sed non exequendi rem promissam, tunc votum tenet, & est validum. Ratio est, quia obligatio voti est distincta ab executione voti, nec ab ea dependet cum stare posset obligatio sine executione, ut de se liquet.

Attamen qui vovet animo se obligandi, sed non exequendi promissum, peccat mortaliter, aut ve-

venialiter, prout materia voti gravis est, aut levis, si enim non excentio voti sit solum peccatum veniale, quoties sit votum de materia levi propositum non implendi votum eandem malitiam habebit.

Si autem quis voveat sine animo promittendi, & se obligandi regulariter non peccat nisi venialiter, quia solum est quædam inordinatio in hoc quod verba non conformet menti, quod realiter non excedit limites culpæ venialis. Per accidens tamen erit peccatum mortale, ratione scandali, aut iniustitiæ, ut si fictè, aut invalidè votum publicum cum

aliis,

aliis, aut votum solemne in professione Religionis, aut susceptione Ordinis Sacri emittat, quia licet nemo tenetur statum Religionis assumere, vel Ordines Sacros recipere, tamen hoc ipso, quod quis liberè hæc assumit tenetur ea accipere eo animo, & voluntate, quam Ecclesia, vel Religio præscribit, secus gravem inferret iniuriam Ecclesiæ, vel Religioni, quas decipit in re adeò gravi, nisi fortè iustam habeat causam fictè vovendi, ut si per metum gravem cadentem in constantem virum, inducatur ad professionem Religionis.

Qui vovit Religionem, & assu-

ſumeretur ad Epiſcopatum, quæritur an teneatur ad votum, & dimittere epiſcopatum. Dupplex circa hoc eſt, Doctorum opinio: Alij dicunt aſſumptum ad Epiſcopatum non teneri ad votum, ratione ſtatus perfectioris, ad quem eſſet aſſumptus, & hæc eſt mea opinio. Alii verò dicunt ſecluſa diſpenſatione teneri ad votum, & ingredi Religionem dimiſſo Epiſcopatu, eo quod votum ſit ſtrictiſſima obligatio contracta cum Deo, & licet Epiſcopatus ſit ſtatus maioris perfectionis præ ſtatu Religionis, hoc non obſtat, quia eſt quidem ſtatus maioris perfectionis, ſed in
di-

diverſo ordine , non tamen in eodem ordine ideoque &c.

Qui vovit rem iam præceptam ver. gra. ieiunium præſentis vigiliæ, franges tale jeiunium, dupplex peccatum committeret, unum inobedientiæ contra præceptum, & alterum ſacrilegii contra votum.

Noto ad rationem voti requiri, ut vovens ſciat, quid faciat nempè, ut ſciat ſe aſtringi obligatione ſub mortali; itaut ſi quis voveret neſcius de voti obligatione, quam ſi ſciviſſet non voviſſet non teneret votum, & diceretur votum materialiter, & oretenus tantum.

Noto inſuper votum, tantum

ſe

ſe extendere, quantum ſe extendit intentio voventis, & non plus, quod benè eſt ponderandum. Vndè ſi quis ver. gra. voveret virginitatem cum hac intentione ſe obligandi ſolum ad cavendum primum actum libidinis, ſeu deflorationem, violato tali voto ceſſaret; quia non poſſet amplius ſervari. Si verò virginitatem voveret abſolutè, & ſimpliciter abſque limitatione, tunc teneretur ex voto calvere omnem actum voluntarium libidinis, quia votum virginitatis abſolutè emiſſum denotat perpetuitatem, obligans ad ſemper.

Hinc, ſi quis emitteret votum

non nubendi, si fornicaretur, aut aliud luxuriæ peccatum committeret, non peccaret sacrilegè, quia votum præcisè non nubendi ad hæc non se extendit. Idem dicendum de eo, qui emitteret votum de nunquam se polluendo quo ad alia luxuriæ peccata.

Ubi notandum, dari posse simplex votum castitatis partialis, & secundum quid, & votum simplex castitatis integrè, & simpliciter. Illud esset, si quis voveret abstinentiam in aliqua tantum specie luxuriæ, seu in aliquibus. Secundum si in omni specie luxuriæ; Et ratio in universum hæc est, quia quæ sunt distincta pos-

ſunt diviſim intendi, unum ſcilicet ſine alio.

Si Maritus ex parte ſui voveret caſtitatem, non poſſet petetere debitum, teneretur tamen reddere. Ratio primi eſt, quia amiſiſſet jus petendi ratione voti. Ratio ſecundi eſt, quia in Uxore non eſſet amiſſum jus petendi cum votum Mariti non afficiat Uxorem.

Vota perſonalia nequeunt per alium adimpleri, nec illorum obligatio tranſit ad hæredes, benè autem vota realia. Ratio primi eſt, quia votum perſonale cum ſit promiſſio actionis propriæ, ſolum afficit voventem. Ratio ſecundi

cundi est, quia cum materia voti realis non sit actio ipsius voventis, sed res aliqua ab eo distincta, æque benè potest abalio præstari.

Hinc vota realia defuncti, hæres quicumque sit, sivè voluntarius, sive necessarius adimplere tenetur, quia sunt onera hæreditatis, quæ transeunt ad hæredem, qui sicuti in juribus, & actionibus defuncti succedit, ità succedere debet in omnibus oneribus, & obligationibus hæreditati annexis. Et quidem tenetur hæres non ex obligatione Religionis, quia obbligatio voti cum sit personalis, solum efficit voventem, sed obligatione

justitiæ, sicut tenetur alia debita, & onera realia defuncti persolvere.

Idem dicendum de voto misto ex parte, qua est reale.

Omnes habentes usum rationis possunt votum emittere, & obligari, nisi specialitèr impediantur. Vnde jure naturæ solum excluduntur à votorum emissione Amentes. Furiosi, Ebrii, & Pueri antè usum rationis, quo adepto liberè possunt vovere etiam ante pubertatem.

Hinc Pueri, & Fæminæ post septemnium possunt votum emittere, quia tali tempore cum habeant sufficientem usum rationis

uc

ùt possint peccare mortaliter, possunt etiam obligari Deo per votum, quamvis talia vota à Pueris, & Puellis emissa, firma non sint, cùm possint irritari à Patre, & censeantur emissa sub hac tacita conditione, si Patri non displicuerint.

Et in pubertate nullus sivè masculus, sivè fæmina potest validè emittere votum solemne Religionis antè decimum sextum ætatis annum, juxtà dispositionem Concilii Tridentini irritantis votum solemne Religionis, antè tale tempus emissum.

Difficultas est, an qui alterius potestati subduntur, ut sunt Re-

ligiosi, Filii impuberes, servi, & uxores possint validè emittere vota sine consensu Prelati, Patris, Domini, & Mariti sub quorum potestate sunt.

Et quidem est, certum vovere non posse de rebus, quæ cedunt in illorum præjudicium, cum nemo possit disponere, & Deo promittere dè rebus, quæ non sunt in propria potestate, nam esset de re aliena sacrificium offerre Deo, inde vota quæ impleri non possunt sine sumptibus, peregrinatione, vel alio quocumque modò turbante potestatem parentum, & Dominorum, sunt irrita ipso jure.

Undè

Unde ad dificultatem dico Religiosos, Filios impuberes, & Vxores multa validè, & meritoriè vovere posse sine consensu Superioris, Patris, & Matris, nempè omnia ea, quæ regulæ, vel Superioris præcepto, aut gubernationi domesticæ non repugnant. Ratio est, quia rès promissa per tale votum est bona, Deo grata, & non incompossibilis cum meliori, ergo non est cur non debeat esse validum, nec illius valori obstat ratio subiectionis, qua subduntur Superiori, quia hæc non est tanta ut tollat libertatem vovendi ea quæ Superioribus non sunt præjudi-

cialia, sed solum facit, quod talia vota irritari possint ab illis, cum intelligantur facta sub tacita conditione, si scilicet Superior non contradixerit, quo non contradicente, sed consentiente, remanent procul dubio firma, & in suo robore, nec assignari potest jus aliquod Divinum, aut humanum, quod talia vota irrita faciat ipso facto, sed reliquit irritanda.

Quatuor modis cessare, ac desinere posset obligatio voti validè facti. Primò, per cessationem causæ, ob quam votum fuit factum, aut per notabilem mutationem supervenientem. Secundò,

dò per irritationem factam à Superiore. Tertiò, per dispensationem. Quartò, per commutationem.

Cessat obligatio voti per cessationem causæ finalis, ob quam fuit factum, sic si vovisti peregrinationem pro impetranda filiis sanitate, si ille præmoriatur liberès ab obligatione voti, si vovisti non intrare talem domum ob vitandum periculum pèccandi, si periculum cesset eo quod fæmina aliò migraverit liber eris à voto, nam cessante Causa, cessat effectus.

Cessat insuper obligatio voti per notabilem mutationem superve-

venientem, sic si vovisti longam peregrinationem, vel magnam eleemosynam, superveniente gravi morbo, aut inopinata depauperatione non teneris ad votum; similiter si ægritudo sit tanta, ut excuset à jejunio præcepti Ecclesiastici, sufficit etiam ad excusandum ab obligatione jejunii voto promissi, cum votum non sit, nisi quædam lex privata, quam vovens sibi imponit.

Irritare votum idem est, ac illud annullare, ita ut amplius non obliget, nec reviviscat; undè irritatio sic definitur, annullatio scilicet voti facta ab habente potestatem dominativam, quia vide-

delicèt ille poteſt votum irritare, qui habet poteſtatem dominativam in perſonam voventem.

Sunt aliqui, qui dicunt hanc poteſtatem irritandi vota provenire ex jure poſitivo Pontificio, ſeù civili, ſed verius dicendum eſt cum alijs, provenire ex jure naturali Divino, quod ſatis apertè colligitur ex Divo Thoma dicente, quia Pueri naturaliter ſunt ſub poteſtate patris quantum ad diſpoſitionem ſuæ vitæ, poteſt pater eorum vota revocare, ubi Sanctus Doctor non recurrit ad diſpoſitionem Juris poſitivi, ſed ad diſpoſitionem juris naturalis: hinc cum etiam uxor naturaliter

ſub-

ſubdita ſit viro, ſervus Domino, Religioſus Prælato, ſequitur etiam quo ad iſtos ex tali ſubiectione, ac jure naturali provenire illam poteſtatem irritandi eorum vota.

Exceptis votis continentibus ſtatum Religioſum, ut ſunt vota obedientiæ, Caſtitatis, & paupertatis; itemque ijs, quæ ex diſpoſitione Pontificis huic ſtatui ſunt annexa, cujuſmodi ſunt votum redemptionis captivorum in Religionibus profitentibus tale votum, & votum Quadrageſimalis obſervantiæ in Minimis, & inſuper excepto voto, quod quis Religioſus emitteret tranſeundi

ad

ad ſtrictionem Religionem; omnia alia, vota, quę Religioſus pro feſſus emitteret, quæqumquæ ſint, poſſunt irritari à ſuo Prelato.

Ratio eſt, quia voluntas Religioſi, cum per votum obedientiæ ſit translata in Prælatum, cui ſe ſubiecit quo àd omnia ſpectantia ad rectam vitæ ſpiritualis directionem, debet eſſe ab illo perfectè dependens, quo ad ſuſcipienda nova onera, & obligationes, ſicut dependet in cæteris operibus ſupererogationis, adeò ut nullam aliam obligationem ſuſcipere valeat, quæ à Prælato ſuo irritari non poſſit; quippè ſi fiant cenſentur fieri ſub hac taci-

ta

ta conditione, si Prælato placucurit si non contradixerit.

Prælati, qui ratione potestatis dominativæ, possunt vota subditorum irritare, sunt illi omnes. qui habent jurisdictionem ordinariam, nempè Generalis, in tota Religione, Provinaialis in sua Provincia, & Superior locali in suo Conventu, & Monasterio,

Idem dicendum de Abatissa, & Priorissa, quo ad potestatem irritandi vota suarum Monialium.

Vota autem Novitiorum, qui non dum sunt professi nequeunt irritari à Prælatis Religiosis, quia adhuc sunt sui juris, & nemini

ex

ex voto obedientiæ ſubiecti. Poſſunt tamen ſuſpendi, vel etiam ipſo jure ſunt ſuſpenſa, ità ut tamen Novitio exeunte à Religione, & redeunte ad ſæculum reviviſcant.

Adeò quod vota omnia tam perſonalia, quam realia, quæ ſivè in ſæculo Novitius emiſiſſet & non impleviſſet, ſivè tempore novitiatus per Profeſſionem penitus extinguntur, non per irritationem, vel commutationem, perpetuò ſerviendi Deo.

Pater poteſt irritare omnia votua Filiorum impuberum, etiam votum Caſtitatis, & Religionis, quamvis ea Pupillus emiſerit

rit

rit, ùt exequenda post pubertatem, Ratio hæc est, quia jure sive naturali, sivè Ecclesiastico sic disponente omnia vota filiorum impuberum censetur facta sub tacita conditione, nisi Pater contradixerit; expediebat enim maximè eò tempore, quo filius creditur imbecilli usu rationis gaudere, aliena voluntate regi in obligationibus assumendis, ideoque censentur omnia ipsius vota emitti sub conditione consensus Patris, cum ergo pendeant à voluntate Patris, & imbibitam habeant eam conditionem possunt omnia à Patre irritari.

Nomine impubertatis, seu ætatis

tis pupillaris venit ætas, quæ incipit à ſeptenio, & durat in Fæminis uſque ad duodecimum annum completum, & in maſculis uſque ad quartum decimum completum.

Poteſtas æadem, quæ eſt in Patre ad irritanda vota filiorum impuberum, ineſt in Tutore, qui loco Patris ſubrogatur ex diſpoſitione juris, & cui tradita eſt cura, tum bonorum, quam perſonæ pupilli; & ſic omnia vota pupilli poteſt irritare quandiù durat officium Tutoris, eodem prorſus modò, quo poteſt Pater.

At Pater irritare non poteſt omnia vota filiorum adhuc exiſten-

tium ſub Patria poteſtate, ſed ea tantum, quæ patriæ poteſtati, præjudicant, aùt quæ liberam, & expeditam familiæ gubernationem impediunt, vel filium, aùt filiam nimis ſubtrahunt ab obedientia, & cura paterna. Ratio eſt, quia poſt adeptam pubertatem, præſumitur filium habere plenam, & perfectam diſcretionem ad vovendum, & ſic ex parte voluntatis nulla adeſt cauſa irritationis; benè tamen adeſſe poteſt cauſa ex parte materiæ, quæ ſi paternæ adminiſtrationi, & domeſticæ gubernationi præjudicat, votum poterit à Patre irritari, cum ad ſui valorem imbi-

bibitam habeat conditionem, nisi Patri præjudicium attulerit.

Hinc pater non potest irritare filiorum puberum vota, Religionis, Castitatis, & Ordinis suscipiendi, quia in ijs filius est sui juris, & habet potestatem disponendi, neque potest irritare vota ipsorum de jejuniis moderatis, de frequentia Sacramentorum, de recitatione officii Beatæ Virginis, aut aliarum præcum, neque vota de rebus alias præceptis, ut audiendi Missam diebus festivis, & alia similia.

Potest tamen irritare vota longevæ peregrinationis, & absentiæ, quia obstant curæ pater-

næ, cui subditur quousque est sub patria potestate, nec non etiam vota multorum jejuniorum, & multarum præcum, quibus impeditur assistere paterno obsequio, aut studio, cui vacat ex jussu Patris, quia præjudicant patriæ potestati.

Multoque Magis Pater irritare potest omnia vota realia Filiorum puberum emissa antè vigesimum quintum annum, quia usque ad tale tempus de jure communi carent administratione bonorum, & sunt sub cura Parentum, undè non possunt de rebus, & bonis ipsorum disponere, nec promittere ex voto, nisi sub condictione

ne

ne de consensu paterno.

Excipite votum de peculio castrensi, aut quasi castrensi, quod irritari nequit à Patre, quia quo ad illud filius est sui juris, & potest liberè disponere: Item excipe votum reale de rebus adventitiis, quarum nec usufructum, neque administrationem habet Pater, cum non præjudicæt patriæ potestati, nullumque votum irritari potest à Patre, quando fuit emissum à Filio, postquam fuit *solutus* à patria potèstate, & post *vigesimum* quintum annum suę ætatis.

Nomine pubertatis, seu minoritatis venit tempus, quod in

fæminis incipit ab anno duodecimo, & in maſculis ab anno decimoquarto, & durat uſquè ad annum vigeſimum quintum completum, quo tempore dicuntur minores, & hoc de lege comuni, nam de lege municipali durare poteſt uſque ad vigeſimum annum completum.

Loco Patris ſuccedit Curator, qui filio puberi, & minori præcipuè datur ad ipſius res curandas, & poteſt irrirare ipſius vota, quę poſſet Pater ſi adeſſet cum hoc diſcrimine, quod Pater poteſt ſemper talia vota irritare, cum ſemper retineat poteſtatem Patris; Curator vero, ſicut etiam Tutor

id

id non poteſt amplius terminato Tutoris, ſeu curatoris officio.

Utrum autem Mater hanc poteſtatem habeat irritandi vota filiorum, cenſeo probabiliùs Matrem non habere talem poteſtatem præſente, & vivente Patre; quia ſolus Pater eſt caput totius Domus, & Familiæ, habetque plenam rerum, & filiorum adminiſtrationem, & gubernationem, undè ſolum ipſe poteſt &c., non Mater.

Mortuo autem Patre, aùt longiſſimè diſtante id facere poteſt Mater, ſi ipſa ſit Tutrix, aut curatrix Filiorum, ſecus ſi hoc officium ſit alteri demandatum, non

enim tunc Mater habet potestatem in filium, nec personæ, nec, bonorum habet administrationem.

Si verò Pater moriatur nullo relicto Tutore, aut curatore, poterit Mater irritare vota filiorum impuberum, quia deficientibus Patre, Avo, & Tutore, Mater habet vices Tutoris, succeditque loco patris in filiorum gubernatione, sivè ex jure naturali, sivè ex jure ordinario, & sic potest ipsorum vota irritare.

Vota autem realia filiorum puberum irritare non potest Mater si non sit constituta curatrix, quia tunc filius remanet sui juris cum

cum libera bonorum suorum administratione.

Et adverto quod officium curatoris solet aliquando finire beneficio Principis veniam ætatis concedentis antequam pubertas, & minoritas finiatur.

Maritum irritare posse omnia Uxoris vota, quæ præjudicant Matrimonio, & domesticæ gubernationi certum est, nam vir est caput mulieris, juxta illud Apostoli ad Ephes. 5. *Mulieres Viris suis suadita sint, quoniam Vir Caput est Mulieris, sicut Christus caput Ecclesiæ.*

Difficultas est, utrum possit etiam alia quæcumque Uxoris

vota

vota irritare. Et dico Virum irritare posse omnia prorsus Uxoris vota emissa constante matrimonio eodem omninò modo, quo potest Pater irritare omnia vota filiorum impuberum, & Prælatus omnia vota suorum Religiosorum.

Ratio est, quia ùt habetur loco citato Apostoli, Mulier debet esse subdita Viro, sicut membra capiti, & sicut Ecclesia subdita est Christo, sed omnes corporis actiones capiti subduntur, & ab eo gubernantur, & Ecclesia est Christo, quo ad omnia subiecta, ergo etiam Vxor quo ad omnia esse debet subjecta Viro, & ab eo de-

dependens in omnibus obligationibus de novo assumendis, ne imprudentèr se gerat; cum enim Mulier sit natura sua levis, imprudens, & facilis in emittendis votis, ideò convenientèr fuit à Deo subiecta Viro, ut firmum non sit ullum ipsius votum sine consensu Mariti.

Quod etiam constat ex divo Thoma dicente; nullum votum Religiosi esse firmum, nisi sit de consensu Prælati, sicut nec votum puellæ existentis in Domo, nisi sit de consensu Patris, nec Uxoris, nisi sit de consensu Viri; ergo sicut Pater irritare potest omnia vota filii impuberis, & Prælatus

omnia

omnia vota Religiosi, ità Maritus omnia vota Vxoris, ideoque conveniens erat ad pacificam Domus gubernationem, & ad conservandum mutuum amorem, ut mulier in omnibus subiecta esset Viro, & omnia ipsius vota censentur emissa sub tacita conditione, nisi Maritus contradixerit.

Vxor autem ea tantum mariti vota potest irritare, quæ sibi præjudicant; Ratio est, quia Mulier potestatem & dominium habet corporis sui Viri quo ad debitum sibi moderatè reddendum, & cohabitandum juxta Apostolum ad Corinth. 7. *Ergo poterit irritare ea vota quæ tali Dominio, & potestati repugnant.* Hinc

Hinc poterit Vxor irritare votum Mariti longinquæ peregrinationis, nisi sit in subsidium Terræ Sanctæ, aut votum magnæ abstinentiæ, quia sibi pręjudicium affert, & votum castitatis, seù non petendi debitum, quia in hoc Vir, & Mulier sunt æquales, & ex tali voto causatur præjudicium Vxori, & gravatur ad sempèr petendum, quod est contra naturalem Mulierum pudorem, nisi velis dicere hujusmodi vota esse per se ipso facto irrita, & nulla, utpotè de materia non apta voto.

Dominus ea sola vota servi irritare potest, quæ juri, & potestati suæ officiunt, & præjudicant.

Vbi

Vbi notandum nomine servorum, hic non venire servos seù famulos, qui ad tempus conducti, Dominis inserviunt, nam isti nō sunt sub potestate dominativa sui Domini, sed sunt sui juris, vel sub potestate Parentum, & sic non possunt ipsorum vota à Dominis irritari: sed veniunt illi, qui prorsus libertate carent, & sunt in servitutem perpetuam reducti; quippè dicuntur mancipia. Vndè de istis procedens assertum sic.

Probatur quia servus, seu mancipium non subditur Domino quo ad voluntatem, & actus liberos simpliciter, sicut Religiosus subditur Superiori, sed tantnm quo

ad ea,

ad ea, quæ illius ſervitium, & obſequium reſpiciunt, & proindè ea ſolum vota irritare poteſt, quæ tale ſervitium, & obſequium impediunt, cujuſmodi ſunt, votum peregrinationis, nimiæ abſtinentiæ, prolixę orationis, ingreſſus in Religionem, & alia præjudicantia ſervituti illi debitæ. Non autem irritare poteſt votum caſtitatis, votum non peccandi, obſervandi legem Dei, moderatè orandi, & fundendi aliquas præces, & ſimilia, quæ Domino non præjudicant.

Deſpenſatio in genere eſt, juris relaxatio facta ab habente legitimam poteſtatem. Undè diſpen-

ſpenſatio voti ſicut, & juramenti; eſt relaxatio vinculi, ſeu obligationis per votum, & juramentum contractæ facta nomine Dei propter aliquam rationabilem causam.

Adeſſe in Eccleſia hanc facultatem diſpenſandi, & relaxandi vota, ſicut, & juramenta promiſſoria Deo facta, certum eſt de fide, & colligitur ex ijs Chriſti verbis; *Tibi dabo claves Regni Cælorum, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum, & in Cælis.*

Hoc enim erat conveniens ad rectam, & perfectam Eccleſiæ gubernationem, & ad conſulen-

dum

dum ſpirituali fidelium ſaluti.

Hæc votorum diſpenſatio non eſt mera declaratio, ſeu interpetratio, quod materia voti non ſit Deo grata, aut quod ceſſet obligatio in tali circumſtantia ob aliquam cauſam, ſed ab illa valdè differt: Nam diſpenſatio ſupponit voti validitatem, & vinculum obligans, illudque tollit, undè illa eſt actus jurisdictionis, hæc autem actus ſcientiæ, quæ etiam à privata perſona fieri poteſt.

Dices obligatio voti eſt de jure Divino, ſed quod eſt de jure Divino diſpenſari, ſeu relaxari non poteſt, ergo neque obligatio voti; ſed contra, & dico,

jus Divinum aliud esse absolutum, & in hoc Pontifex non dispensat. Aliud fundatum in actu, & contractu humano, ut in juramento, & voto, & in hoc Pontifex dispensat tollendo fundamentum obligotionis, quatenùs Pontifex loco Dei, tamquam ejus in terra Vicarius, remittit jus Deo acquisitum ratione voti, quo posito tollitur obligatio juris Divini circa illud votum, quod alitèr non obligat ex jure Divino nisi qnatenus maneat. & duret, ea ratione, qua promissio, & contractus civilis jure naturæ obligat ad sui impletionem, & tamen dissolvitur, & obligare desinit parte jus suum remittente. Ad

Ad licitam , & validam dispensationem , semper requiritur justa & rationabilis causa, sine qua irrita , & invalida est dispensatio . Nam obligatio voti cum sit de Jure Divino in tantum tolli potest, in quantum Deus consentit , & jus suum remittit ,non censetur autem consentire,nec remittere jus suum, nec facultatem Pontifici tribuere illud remittendi sine justa , & rationabili causa, sine qua remissio, ac dispensatio esset irrationabilis , & rectæ Ecclesiæ gubernationi præjudicans . Undè Divus Bernardus libro 3. de consideratione ad Eugenium dixit: Dispensationem absque causa in rebus de jure Di-

vino obligantibus ; non esse dispensationem , & non fieri de plenitudine potestatis , sed de plenitudine tempestatis.

Omnes , & soli Prælati Ecclesiastici jurisdictionem episcopalem, seu quasi Episcopalem in foro externo habentes, potestatem habent dispensandi in omnibus votis suorum subditorum , nisi aliqua sint specialitèr reservata. Ratio est, quia potestas dispensandi in votis , est potestas jurisditionis spiritualis , directa , & per se ordinata ad bonum spirituale , & salutare animarum, sed hanc jure ordinario non habent , nisi soli Prælati Ecclesiastici &c. ergo isti solum possunt

ſunt jure ordinario diſpenſare in votis.

Vndè poteſtas hæc diſpenſandi primariò, & principalitèr tanquam in primo fonte, & capite reſidet in Summo Pontifice in terris Chriſti Vicario reſpectu omnium Chriſti fidelium, & quo ad omnia vota, etiam quo ad votum caſtitatis anneſſum Ordinibus Sacris, & inſupèr etiam quo ad illud emiſſum in ſolemni profeſſione, adeò ut Summus Pontifex poteſt aliquem Religioſum profeſſum eximere à ſtatu Religioſo, ipſique concedere, ut Vxorem ducat, èx graviſſima tamen, & urgentiſſima cauſa boni comunis,

non uno alicujus particularis, ut si conducat ad pacem, aut tranquillitatem alicujus Regni, vel conversionem, & similia. Id ergo non est denegandum Pontifici, cum nullo jure sit ei prohibitum.

Deindè residet hæc potestas dispensandi in Episcopis, Capitulo, sede vacante, Abbatibus habentibus propriam Diæcesim, & Prælatis Regularibus exemptis, jurisdictionem quasi Episcopalem, & quilibet ex istis respectu suorum subditorum, potestatem habet dispensandi in omnibus votis non reservatis, quia sic congruit rectæ Ecclesiæ gubernationi.

Non tamen Parochis, qui juris-

risditionem in foro esterno non habent. Et quamvis Parochi possint dispensare in lege jejuniorum, & festorum, quando non datur facilis accessus ad Episcopum, id habetur ex recepta consuetudine, quæ non militat de votorum dispensatione.

An autem potestas hæc dispensandi extendatur etiam ad vota facta in favorem tertii. Ad hoc dico non posse relaxari votum, sicut nec juramentum factum in favorem tertii, si jam fuit acceptatum, & tertiæ personæ jus acquisitum, quia potestas dispensandi intelligitur concessa, sine prejudicio, & injuria tertii, si ve-

rò non dum sit acceptatum; probabilibus censeo posse relaxari; quia tunc nullum jus est alteri acquisitum, sed Deo tantum, & sic potest Prælatus per potestatem sibi à Deo concessam tollere obligationem.

Quinque communiter assignantur vota Summi Pontifici reservata, ex dispositione juris, aut ex antiqua, & recepta consuetudine, in quibus Episcopi, & alii Prælati inferiores dispensare non possunt, quamvis habeant potestatem ordinariam in suas oves, & possint in omnibus aliis dispensare. Et sunt votum castitatis perpetuæ, votum Religionis appro-

batæ

batæ, votum peregrinationis ad limina Apostolorum, ad Sanctum Jacobum compostellanum, & ad Terram Sanctam.

Votum castitatis Summo Pontifici reservatum, est votum castitatis simplicitèr, & absolutæ, idest perfectæ, & illimitatæ, non autem secundum quid, seu limitatæ, ac partialis. Ratio est quia reservatio cum sit odiosa, utpotè ordinariam Prælatorum potestatem restringens, strictè, & non latè est interpetranda.

Vndè votum ver. gra. non fornicandi, seu non committendi mollitiem, aut aliud luxuriæ peccatum potest ab Episcopo, & ab aliis

aliis potestatem ordinariam habentibus relaxari, & commutari, quia sunt tantum vota castitatis secundum quid, seu partialis, ac proindè non reservata, quamvis dispensari, nec commutari debeant nisi ratione periculi majoris peccati, quod inspecta pænitentis, seu voventis fragilitate timetur;

Idem dicendum de voto castitatis non perpetuæ, sed ad tempus determinatum puta ad annum, quia hoc non est votum castitatis simplicitèr, & absolutæ.

Potest etiam commutari, & dispensari votum non nubendi ex devotione emissum, quia non est votum totalis, sed partialis casti-

tatis

tatis. Vndè qui sic vovit si fornicetur non peccat contra votum, nec est sacrilegus, & si fortè contrahat matrimonium licet sacrilegè peccat contrahendo, quia violat votum, non tamen peccat contra votum petendo, & reddendo debitum, quia tale votum nihil amplius obligat, cum non possit amplius servari.

Item votum Virginitatis emissum cum formali intentione se obligandi tantum ad cavendum primum libidinis actum, seu deflorationem per quam deperditur virginitatas, quia non est votum Castitatis absolutæ, & simplicitèr sed limitatæ; secus autem si votum vir-

virginitatis emittatur absolutè, & simpliciter absque illa formali intentione, in quo casu utique esset reservatam.

Prætereà dispensari potest, & commutari ab Episcopo votum castitatis, quando seorsim, & distintis vocibus emissa sunt plura vota, quæ unita inducunt obligationem ad perpetuam castitatem, ut cum quis emittit votum non nubendi, deindè non fornicandi, posteà non committendi aliqua peccata luxuriæ; Ratio est quia quodlibet potest commutari, & dispensari cum sit castitatis limitatæ, ergo etiam omnia simul, cum per accidens unum ad aliud se-

ha-

habeat, nisi ultimum sit emissum cum formali intentione se obligandi ad perpetuam castitatem.

Nec denique reservatum est, votum assumendi Ordines Sacros, quia non est castitatis promissæ, sed promittendæ; undè non peccaret contra votum fornicando, aut petendo seu reddendo debitum post matrimonium illicitè contractum.

Si quis emisso voto simplici castitatis, matrimonium contraheret non obtenta dispensatione, quamvis illicitè, & cum peccato contraheret, posset ab Episcopo dispensari quo ad petendum debitum ratione periculi incontinentiæ

nentiæ frequentèr contingentis ex mutua cum alio conjuge cohabitatione, tam antè, quam post consumatum matrimonium; non enim teneretur ingredi Religionem ob castitatem servandam, cum hæc non sit inclusa in voto simplici Castitatis, nec ad eam se obligasset, ac proindè poterit Episcopus cum illo dispensare ad petendum debitum propter periculum incontinentiæ, firmo remanente voto, quo ad alia, ut ad non fornicandum, ad non se polluendum, & ad castitatem servandam mortuo altero conjuge.

Si casus occurreret obtinendæ dispensationis circa aliquid acciden-

dentale ipſis votis reſervatis, non circa ſubſtantiam, ſed adhuc integra manente ſubſtantia voti, tunc poteſt Epiſcnpus diſpenſar e; undè poteſt Epiſcopus votum ingrediendi Religionem ſtrictiorem commutare in minus ſtrictam, quia hoc non eſt diſpenſare in voto Religionis quo ad ſubſtantiam, ſed quo ad accidens; eadem ratione poteſt comutare peregrinationem perdeſtem in equeſtrem,

Vtrum autem in votis reſervatis poſſit Epiſcopus diſpenſare in caſu urgentis neceſſitatis, quando non eſt facilis aditus ad Summum Pontificem, vel ad ejus Nuncium, ſeu à Legatum à Latere,

tere, aut alium habentem privilegium dispensandi, & extet in mora periculum gravis damni spiritualis.

Respondetur affirmativè, ùt quando ex mora imminet periculum incontinentiæ, vel magni scandali, vel magni damni tertiæ personæ, ùt si adstrictus voto castitatis, aut Religionis Virginem deflorasset, & ad reparandum illius honorem necessè foret matrimonium cum ea contrahere, & expectata Papæ dispensatione timeretur posse impediri. Item si morti proximus vellet ducere concubinam ad reparandum illius honorem, aut prolem legitiman-

dam;

dam; in his, & similibus casibus gravis, & urgentis necessitatis, potest Episcopus dispensare in votis absolutis Castitatis, & Religionis, & hoc ex Epichæja, seù ex rationabilitèr præsumpta mente Pontificis, qui non censetur voluisse sibi talia vota reservare, cum tanto rigore, & evidenti periculo animarum.

In his tamen, & similibus casibus dispensatio concedenda est, solum quatenus necessitas obligat, & non amplius; undè dispensatus ab Episcopo in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, non potest vi illius dispensationis eò soluto per mortem conjugis,

aliud contrahere, nisi ob aliam necessitatem iterum dispensetur, nec item vitat sacrilegium si fornicatur, nam peccat contra votum, quod omninò solutum non est.

Possunt Prælati Regulares cum suis subditis dispensare in omnibus votis, sicut potest Episcopus cum suis, quia habent jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem in utroque foro relatè ad suos subditos Religiosos; Excipiuntur quinque vota Pontifici reservata, pro quibus inutilis esset talis potestas, ut de voto castitatis, & Religionis per se constat, cum ad illa teneatur Regularis

exui

ex vi ſuæ Profeſſionis, nec ab illis liberari poſſit à ſuis Prælatis, conſtat etiam de voto trium peregrinationum, cum illud ſit invalidum, cum ſanctius, & melius ſit in Clauſtris degere, quam peregrinari; Et ſi de facto emittatur cenſetur emiſſum de conſenſu Superioris, quo negato corruit obligatio voti.

Hanc facultatem diſpenſandi in votis ſuorum Religioſorum habet Generalis in tota ſua Religione, Provincialis in ſua Provincia, Superiores locales exempti à jurisdictione Ordinarii reſpectu Religioſorum ſui Monaſterii, vel Conventus, quia om-

nes isti habent jurisdictionem quasi Episcopalem etiam in foro exsterno, eamque delegare possunt, quia est potestas ordinaria ijs competens ex officio, ac proindè delegabilis. Et omnes isti possunt dispensare cum subditis in omnibus votis etiam in hypothæsi, quod essent emissa de ipsorum licentia. Possunt etiam dispensare cum suis subditis in voto transeundi ad strictiorem Religionem, quia quamvis votum istud nequeat irritari ob rationem superius adductam; potest tamen dispensari cum non sit reservatum,

Possunt etiam Prælati Regulares

res diſpenſare in votis Novitiorum, quia licet non habeant in illos poteſtatem dominativam, ratione cujus poſſint irritare ipſorum vota, habeant tamen jurisdictionem ſpiritualem, & quaſi Epiſcopalem ad illos regulandos in ſuis actionibus, & ſic poteſtatem diſpenſandi in eorum votis, quæ poteſtas fundatur in jurisdictione ſpirituali. Poteſt etiam Epiſcopus diſpenſare in votis Novitiorum, quia cum non dum ſint profeſſi non ſunt plenè ab Epiſcoporum jurisdictione exempti, quibus proindè poſſunt ſe ſubiicere, ut cum ipſis diſpenſet, aut eorum vota commutet.

Abbatissæ autem, & Priorissæ licet possint irritare vota suarum Monialium, non tamen possunt in illis dispensare, cum non habeant jurisdictionem spiritualem, ad quã spectat potestas dispensandi.

Confessarii Regulares possunt sæculares utriusque sexus undecunque ad se venientes dispensare in omnibus votis, exceptis quinque Papæ reservatis, & hoc ex Privilegio à Summis Pontificibus concesso, Possunt etiam dispensare cum sæcularibus in quinque Papæ reservatis, quando non afficiuntur reservatione, idest in omnibus ijs casibus, in quibus diximus supra posse Episcopos dispen-

ſpenſare ; Non autem quando ſunt abſoluta, perpetua, & perfecta, in caſibus in quibus Epiſcopi ratione urgentis neceſſitatis poſſunt diſpenſare, cui ſententiæ utpotè comuni, & probabiliori adhereo. Et ratio eſt quia Epiſcopi in præfato caſu urgentis neceſſitatis diſpenſant non ex facultate, quæ per ſe ex jure ordinario ijs competat, ſed ex benigna ſolum, & præſumpta voluntate Pontificis, hoc illis in èo caſu concedentis, quod dici non poteſt de Regularibus, qui conſequentèr non poſſunt in illis diſpenſare etiam in caſu urgentis neceſſitatis.

Possunt insuper Ragulares virtute privilegiorum dispensare in votis habentibus adjunctum juramentum in sui confirmationem, aut etiam ipsamet vota jurata commutare in alia opera pia, dummodò commutatio non sit in præjudicium tertii.

Possunt insuper Regulares dispensare ad petendum debitum cum conjugatis, qui voto castitatis sivè ante, sive post contractum matrimonium de utriusque consensu se adstrinxerunt.

Advertendum tamen est Regulares dispensationes, & commutationes votorum, quas dicimus posse facere, virtute suorum privilegio-

giorum non debere, nec posse facere nisi in Sacramento Pænitentiæ, aut saltem cum sunt expositi ad audiendas confessiones.

Non possunt autem Regulares, nec Episcopi dispensare ad petendum, aut reddendum debitum cum illis, qui ante matrimonium, vel post, eo non consumato, voverunt Religionem. Nam isti tenentur, & possunt ingredi Religionem, quam voverunt, si nondum matrimonium sit consumatũ.

Commutatio voti est subrogatio alterius operis boni loco illius, quod fuit voto promissum eodem vinculo manente ex virtute Religionis. Differt ab irritatione, & di-

dispensatione, quod irritatio penitus tollit obligationem voti absque ulla causa ad hoc requisita, sed sola voluntate habentis potestatem dominativam. Dispensatio verò tollit obligationem voti justa, & rationabili causa interveniente. Commutatio autem non tollit obligationem voti, sed eam transfert de una materia in aliam eodem vinculo manente.

Omnes illi, qui potestatem habent ordinariam dispensandi in votis, possunt etiam illa commutare. Undè ij, quibus tempore Jubilæi, aut vi Bullæ conceditur potestas dispensandi, possunt etiam vota commutare, nam

cui

cui conceditur majus, conceditur, & minus sub majori contentum, commutare est minus, quam dispensare, nam per dispensationem tollitur vinculum voti simplicitèr simplex, per commutationem verò tantum secundũ quid, quia de una in aliam materiam tranfertur; contra autem ij quibus ratione Bullæ, seu Jubilei conceditur facultas commutandi vota, non indè possunt in illis dispensare, quia facultas ad dispendum longè major est amplior, quam facultas ad commutandum, per quam obligatio voti non tollitur, sed loco unius, altera subrogatur; Ex concessione autem mi-

minoris privilegii non deducitur conceſſio majoris, & cui conceditur minus, non ideo cenſetur conceſſum majus. Quare Parochi, & alii ſimplices Confeſſarii ſæculares, vi Jubilæi regularitèr poſſunt tantùm commutare vota, non verò diſpenſare; Regulares verò ferè omnes vi ſuorum privilegiorum habent facultatem commutandi vota non reſervata, & in eis diſpenſandi, prout opportunum, & expediens judicaverint.

Ad Commutationem voti faciendam requiritur cauſa, nam debet fieri authoritate Eccleſiaſtica, quæ non eſt data in deſtructionem

ſed

ſed in ædificationem, & ſi fiat abſque cauſa Deo placere non poteſt. Veruntamen quoad commutationem non requritur tanta cauſa, quanta ad diſpenſandum. Cauſa eſſe poterit difficultas implendi, utililas voventis, periculum violandi &c.

Ut autem quis prudentèr, & rectè ſegerat in votis commutandis debet conſiderare tria, nempè qualitatem voti, qualitatem perſonæ, & qualitatem finis, proptèr quem votum factum eſt.

Diſpenſationi regularitèr eſt miſcenda aliqua commutatio, quia rarius adeſt cauſa diſpenſandi omninò, & ſimplicitèr, quam cum

aliqua

aliqua commutatione. Tùm quia ſic habet praxis Sacræ Penitentieriæ; & quo major fuerit cauſa diſpenſandi, eò minor commutatio exigitur. Undè ſpectandum erit quid liceat ſervare ſecundum æquitatem, quid ſecundum honeſtatem, & quid expediat ſecundum utilitatem.

Aliquando expedit voti diſpènſatio totalis nulla commutatione addita, ſi videlicèt adſit impedimentum obſtans executioni voti; & ſi obſtet quo ad partem, partim debet diſpenſari, & partim commutari in minus; vel ſi vovens tot emiſerit vota, ut expediat eum omninò ab aliquibus

libe-

liberare; vel ſi vovens ità ſit occupatus, ut expediat nullum aliud onus illi injungere; vel quando adeſt morale periculum lapſus ſi relinquatur aliqua obligatio: vel ſi vovens tot ſcrupulis ſit vexatus, ut expediat eum omninò liberare; hæc, & ſimilia ſunt cauſa rationabilis pro tali voti diſpenſatione ſine ulla commutatione addita; ſic enim eſt praxis Eccleſiæ receptiſſima, & non eſt infidelis diſpenſator Eccleſiaſticæ poteſtatis, qui ex urgenti cauſa ſic diſpenſat.

Commutatio verò ſæpius occurrit facienda. Poſt commutationem legitimè factam, & accep.

ceptatam, si materia subrogata fiat impossibilis, non redit, nec revivifcit prior obligatio, nam per commutationem legitimè factam extinguitur, & transfertur in materiam subrogatam: obligatio autem semel extincta non revivifcit, sic si vovisti peregrinationem, & hæc tibi fuit commutata in jejunium, si ob infirmitatem, vel aliud impedimentum jejunare non vales, non teneris ampliùs ad peregrinationem.

Quando votum non est simpliciter dispensatum, nec simplicitèr commutatum, sed solum ex parte; aut quandò quis post votum Castitatis, aut Religionis obtinuit

tinuit dispensationem ad effectum nubendi cum onere quotidiè recitandi aliquas præces, mortua Uxore redit votum, cum solum ad effectum nubendi facta sit dispensatio, sed non tenetur amplius exequi materiam subrogatam, quia priori obligatione redeunte, perit obligatio adimplendi materiam subrogatam.

CAPUT VIII.

DE FURTO.

FUrtum est ablatio rei facta invito Domino, & rationabilitèr invito, occultè, & sine violentia, ad differentiam rapinæ,

quæ fit cum violentia.

Furtum eſt prohibitum jure divino, & humano. Materia conſtitutiva furti gravis, & lætalitèr peccaminoſa eſt illa quantitas, ablata qua, ſupponitur gravitèr invitus Dominus.

Furari parvam quantitatem per plures vices, eſt peccatum lætale, quandò illa modica furta coaleſcunt in quantitatem talitèr notabilem, ut ſint capacia inferre damnum grave proximo, etiam ſi diviſim, & paulatim fuerint patrata.

Dices plura peccata venialia non coaleſcunt in peccatum grave, & lętale, ergo neque plura fur-

furtula in furtum grave,& læta-le: sed contra;concedo ante,& nego consequentiam: Disparitas est quia in peccatis venialibus attenditur species,quæ est invariabilis, & immutabilis, sicut species hominis ver. gra. non potest transire ad speciem leonis, ità neque &c. At in furtis attenditur quãtitas,quæ est susceptiva magis, & minus, & capax incrementi, & decrementi, ideoque plura furtula sicut coalescunt in quantitatem gravem, ideò cõstituunt peccatum grave, & mortale.

Si plures furarentur quantitatem gravem, itaut singuli parvam quantitatem furati essent,pec-

carent ne singuli graviter? Distinguo, si omnes unitim convenerunt ad furandum singuli peccaverunt mortaliter, si verò divisim, singuli scilicet independenter à singulis, negativè dicendum. Quæres quanta quantitas requiratur, ut sufficiat ad furtum grave

Respondeo pænes pauperem. Regularitèr, & ùt plurimum duos julios sufficere, pænes divitem, sex; pænes Principem, duos aureos.

Si famuli non possent alitèr habere suum salarium, quam furando tantam quantitatem compensativam sui salarii, tunc esset ijs licita talis compensatio, dummodò non excedant, nam si exce-

cederent tenerentur restituere quantitatem excedentem.

Propositiones damnatæ ad hoc Caput reducendæ.

Ab INNOCENTIO XI. 36. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domestici possunt occultè hæris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

CAPUT IX.

DE RESTITUTIONE.

RESTITUTIO est actus justitiæ Commutativæ; quo redditur ad equalitatem id, quod fuit injustè ablatum, vel injustè detentum, vel quo compensatur Damnum injustè illatum,

Hinc radices restitutionis sunt tres, videlicet res accepta, injusta acceptio, & damnum illatum.

Si quis bona fide accipit rem alienam putatam propriam, & postea advertat non esse propriam, si extat, tenetur illam restituere, tenetur inquam ex ratione rei ac-

ceptæ

ceptæ, quia res ſemper clamat ad ſuum dominum, ſecus fieret poſſeſſor malæ fidei, & injuſtè illam retineret.

Si autem res non extat, eo quod illam compſunſerit, ſi ex ea factus ſit locupletior, quia ſumptibus ſuis pepercerit, vel proprium conſervaverit, tenetur reſtituere id, quo eſſet factus locupletior, cum non debeat diteſcere ex re aliena.

Si verò res non exſtat, nec ex ea factus eſt locupletior, eo quia periit, ad nihil tenetur, tam ſi res periit caſu, quam ſi ex propria culpa, etiam lata conſiſtente in defectu prudentis cuſtodiæ non

adhibitæ. Si quis accepit ver. gra. Horologium amici putans eſſe ſuum, & advertat poſtea non eſſe ſuum, tenetur reſtituere ex ratione rei acceptæ, quia res ſemper clamat ad Dominum ſuum.

At ſi quis conſumpſiſſet bona fide aliquam remputans eſſe ſuam, & poſtea dignoſceret non fuiſſe ſuam, ad nihil teneretur.

Si quis furto, vel rapina accepiſſet rem aliquam, teneretur eamdem reſtituere ex ratione injuſtæ acceptionis, & ſi res ablatæ, & injuſtè detentæ apud raptorem, eſſent aliquo modò fructiferæ domino rerum ablatarum, teneretur etiam ad compenſationem fru-

ctuum

ctuum earumdem rerum.

Si quis occideret equum alienum vel incenderet alienam Domum &c. teneretur compensare damnum illatum, cum ex malitia sua secutum esset tale damnum, & ad hoc teneretur ex ratione damni illati.

Qui juberet, ut alter damnificaret proximum in bonis fortunæ, executor principalitèr teneretur damnum compensare si haberet in bonis; sin autem teneretur jubens ad totum damnum compensandum, Idem cum proportione dicendum de consultante, & non impedienter quando autem teneretur ex justitia impedire.

Cum

Cum plures simul concurrunt ad damnum inferendum, non sufficit quod aliquis restituat suam portionem damni illati, sed si consocii non restituant tenetur ipse reparare totum damnum, si verò omnes, & singuli suam partem damni illati reparant, tunc intelligitur omnes concurrere ad reparandum in integrum.

Excusatur quis à restitutione ex impotentia ne dum physica, sed etiam morali, cum ad impossibile nemo teneatur, nec quis tenetur notabilitèr cadere a suo statu, nisi fortè ad eum statum pervenerit ex furtis, sivè factus fuerit ditior ex ipsis furtis, tunc

enim

enim non eſſet cadere à ſuo ſtatu, ſed redire ad priſtinum.

Inſuper qui eſt impotens ad reſtitutionem, tenetur tollere ſuperflua ſuo ſtatui, & conari pro viribus, ut fiat potens reſtituere.

Propoſitiones Damnatæ ad hoc Caput Reducendæ.

Ab INNOCENTIO XI. 38. Non tenetur quis ſub pæna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

39. Qui alium movet, aut indu-

ducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

CAPUT X.

DE CONTRACTIBUS.

Contractus in genere est, conventio inter duos, vel plures ultrò citroque obligans, vel obligans alterutram partem.

Quinque enumerantur contractus, nempè mutuum, commodatum, locatum, emptio, & venditio.

Mutuum est traditio pecuniæ, vel alterius usu consumptibilis rei

cum

cum translatione dominii, certò tempore restituendæ in simili specie. & bonitate.

Commodatum est traditio usus alicujus rei sine translatione dominii, & certò tempore restituendæ., & fit nullo adhibito prætio; ad differentiam locati,& conducti, quibus traditur usus rei, sine translatione dominii, & certò tempore restituendæ, sed adhibito aliquo prætio.

Emptio est contractus,quo emens soluit prætium pro mercede; venditio est contractus, quo traditur merces emptori pro pretio.

Depositum est traditio alicuius rei custodiendæ, vel cum pretio,

vel

vel sine pretio, si quis mutuata pecunia, ideft accepta in mutuum, spoliaretur in via à latronibus, ad huc teneretur restituere pecuniam mutuatam, vel equivalens, quia translatum est dominium ratione mutui.

Si quis autem haberet commodatum equum, & equus periret non teneretur ad restitutionem equvi commodati, vel locati, quia non fuit translatum dominium, sed tantum usus.

Quæritur hic; an si res commodata, vel locata pereat, aut deterioretur, cui nam periret, aut deterioraretur.

Respondeo si pereat, aut deterio-

terioretur ſine culpa perſonæ, cui eſt commodata, vel locata, res periit Domino, nec tenetur reſtituere; ſi verò intervenerit culpa, tenetur pro modo culpæ reſtiturre, & damnum reſarcire.

Hinc ſi quis, cui eſt commodatus, vel locatus equus eat curſu præcipiti, vel quid ſimile agat contra intentionem Domini, & ex indè equus pereat, aut notabilitèr deterioretur pro modò damni illati reſtituere, & reſarcire tenetur.

Quæritur autem quænam culpa debeat intervenire, ut quis ad reſtitutionem obligetur.

Hic non queritur de culpa theolo-

logica, quæ dividitur in mortalem, & venialem, ſed de culpa civili, & legali, quæ conſiſtit in defectu cuſtodiæ, & eſſe poteſt ſine peccato, quæ culpa dividitur in culpam latam, & in culpam levem. Culpa lata eſt defectus illius cuſtodiæ, quam ſolent homines prudentes, & cauti adhibere in conſervandis propriis rebus. Culpa autem levis, eſt defectus cuſtodiæ; quam ſolent adhibere homines cautiſſimi ad quod quis non obligatur. Hinc ſi culpa ſit lata, tenetur quis ad reſtitutionem, non tenetur antem ſi culpa ſit levis; eodem modo eſt diſcurrendum de depoſitio, ſeu

de

de re tradita in depositum.

Si quis uteretur re sibi depositata, ex cujus usu deterioraretur, teneretur compensare; quia in deposito neque transfertur usus.

In contractibus emptionis, & venditionis fit mutua translatio dominii, scilicet pretii in venditorem, & mercis in emptorem.

Vndè est notandum, quod ut contractus venditionis sit justus, & licitus, debet esse immunis ab omni fraude, quæ ex duplci capite provenire potest, aut in alteratione pretii, cum scilicet pluris venditur res, quam valet, aut alteratione mercis, quando res

vitiosa, & vilis venditur pro bona, & pretiosa.

Pretium rerum duplex est, aliud legitimum, seù legale, & est valor taxatus à Principe, & hoc consistit in indivisibili, & non potest ad libitum variari. Aliud naturale, & est valor mercis juxta comunem existimationem mensurabilis, & istud non consistit in indivisibili, sed dividitur in pretium summum, medium, & infimum, & quodlibet ex istis pretiis est justum, ita ùt nequeant alterari absque legitimo titulo sine injustitia, vel gravi, vel levi, juxta gravèm, vel levem alterationem pretii.

CA-

CAPUT XI.

DE RELIQVIS CONTRACTIBVS.

CONtractus ſocietatis eſt conventio inter duos, vel plures ponentes ſortem in negotio aliquo, cum obligatione dividendi fructus perceptos, ſive lucrum in negotiatione, vel damna, ſi quæ acciderint, ita ùt tamen ſi ſors ſociorum ſit æqualis, & pericula æqualia æqualiter debet dividi lucrum, ſi verò inequalis, inæqualitèr eſt dividendum ad ratam inæqualitatis ſortis.

Contractus moatra eſt venditio

tio rei ad summum prætium pecunia numerata; contractus iste est illicitus, cujus malitia consistit in lucro ex mutuo palliato, quod lucrum est usurarium. Dixi ex mutuo palliato, quia est sub prætestu venditionis, & retrovenditionis.

Cambium est negotiatio in commutatione, & transportatione nummotum, & ut plurimum fit pur litteras.

Census definitur contractus venditionis, quo per pecuniam traditam emitur jus ad percipiendum annuum redditum super rem aliquam fructiferam securitati pecuniæ subiectam.

Mo-

Monopolium eſt conventio, ſeu pactum Mercatorum, ut rem illorum vendant infra tale pretium inter ipſos conventionatum. Aliam ſpeciem monopolii ſolent mercatores præcipuè in nundinis committere, & eſt quando unus, vel plures conveniunt ad emendum merces omnes alicujus ſpeciei, ùt earum pretium augeatur.

Monopolium eſt peccatum mortale, quia eſt contra juſtitiam propter notabile populorum damnum.

Vſucapio, ſeu præſcriptio eſt acquiſitio dominii alicujus rei per continuatam poſſeſſionem toto

tempore præfinito à jure. Ad licitam præscriptionem requiritur possessio continuata nunquam interrupta, nec unquam impugnata per totum tempus præfinitum à jure; Et insuper requiritur, quod sit in possessione bona fide, qua quis possideat rem illam tanquam suam.

Ad præscribendum contra Supremos principes, & Summum Pontificem requiruntur, & sufficiunt centum anni, contra bona aliarum Ecclesiarum requiruntur, & sufficiunt quadraginta anni, contra Laicos verò tempus illud, quod in jure est expressum.

Negotiatio est emptio alicujus

rei, ut eadem invariata, & immutata, vel permutatur, vel revenditur cariùs, & cum lucro.

Negotiatio est Clericis constitutis in Sacris, & Regularibus prohibita à Sacris Canonibus, adeo ut si negotientur peccant mortaliter.

Propositio damnata ad hoc Caput reducenda.

Ab INNOCENTIO XI. 40. Contractus Mohatra licitus, est etiã respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito cum intentione lucri.

CAPUT XII.

DE USURA.

VSura est lucrum proveniens ex mutuo ratione mutui, dixi ratione mutui, quia si provenit ex alio titulo ver. gra. donationis liberæ, usura non esset.

Dividitur, usura in mentalem, realem, & palliatam, mentalis est, qua quis sine pacto externo mutuat cum intentione percipiendi lucrum ex mutuo; ita ut si quantitas lucri, quod intendit percipere, sit notabilis erit peccatum grave, quia actus internus est ejusdem speciei cum externo, si autem

autem non ſit intentio, ſed pura ſpes recipiendi aliquid ex pura gratitudine, ac libertate, nullum erit peccatum.

Uſura realis eſt, qua quis dat mutuum cum pacto lucri, ſivè pactum ſit expreſſum, ſive tantum implicitum, ſufficiens tamen ad declarandam intentionem uſurariam.

Uſura palliata eſt, quando ſub prætextu aliquo, puta donationis, aùt venditionis, vel alterius ficti, vel colorati contractus, aliquid exigitur ſupra mutuum, ſeu ſupra ſortèm, ut ver. gra. mutuare pecuniam ſub pacto donationis ver. gra. Equi, vel ejusdem venditionis. In

In Usura lætalitèr peccaminosa, sufficit ea quantitas, quæ in furto sufficit ad lætale, seu quæ sufficit ad furtum lætale.

Usurarius publicus non est absolvendus, nisi satisfecerit creditoribus, & etiam Ecclesiæ, quia est excommunicatus.

Excusatur quis ab accipiendo pretium in mutuo ultra sortem ob lucrum cessans, & ob damnum emergens.

Vt verificetur lucrum cessans, requiritur quod quis ex una parte habeat intentionem determinatam, & ex alia promptam occasionem applicandi suam pecuniam in negotiatione sibi utili, & lu-

lucrativa; Insuper requiritur, quod non accipiatur tantum, quantum lucrum in negotiatione speratum, valeret, sed detrahatur aliquid respectu expensarum, laborum, & discriminum, quæ quis in negotiatione subire cogitur.

Damnum emergens est detrimentum, quod quis patitur in suis bonis, præcisè ratione mutui, & ad hoc requiritur, quod damnum non aliundè proveniat, quam ex ratione mutui, puta, si defectu pecuniæ mutuatæ agrum suum colere non potuit, aut damna resarcire, quod utrumque præstare erat paratus. Cæterum si damnum proveniret aliundè, puta

puta ſi accideret ex negligentia, vel malitia mutuantis, non tenetur mutuatarius illud reſarcire.

Inſuper requiritur, quod lucrum non excedat damnum, ſecus talis exceſſus eſſet ratione mutui, & per conſeguens uſurarius.

Uſura eſt prohibita, aquia intrinſicè mala, cujus malitia conſiſtit in injuſtitia, percipiendo lucrum ex re non ſua, quia in mutuo fit translatio dominii rei mutuatæ in mutuarium, ratione cujus mutuans non poſſet percipere lucrum ex mutuo.

Mutuans intelligitur ille, qui dat in mutuum, vel in impræſtitum; mutuarius verò eſt ille, qui recipit mutuum, vel in impreſtitum. Vni-

Vniversalitèr loquendo intervenit usura quotiescumque inducitur aliqua obligatio onerosa ex pacto expresso, vel tacito in mutuario à mutuante, quæ sit prætio æstimabilis, & lucrosa ipsi mutuanti.

Propositiones damnatæ ad hoc caput reducendæ.

AB INNOCENTIO XI. 41.

Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42.

42. Vſura non eſt, dum ultrà ſortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur tamquam ex juſtitia debitum.

CAPUT VIII.

DE SIMONIA.

SImonia graviſſimum delictum à Simone Mago nomen traxit, quia iſte pre omnibus aliis gravius deliquit, dum emere voluit gratiam conferendi Spiritum Sanctum, cum enim legatur 8. Actuum Apo. videns dari viſibilitèr Spiritum Sanctum, per impoſitionem manuum Apoſtolorum obtulit

tulit

tulit Apoſtolis pecuniam dicens. Date, & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiant Spiritum Sanctum; cui reſpondit Petrus. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſederi. Volebat enim ſacrilegus talem poteſtatem emere, ùt negotiaretur, & iterum vendere. Vnde.

Simonia ſic definitur, ſtudioſa ſcilicet voluntas emèndi; vel vendendi rem ſpiritualem, aut ſpirituali annexam pro prætio temporali, ſeu ſtudioſa voluntas contractandi rem ſpiritualem pro temporali.

Di-

Dicitur studiosa voluntas, idest deliberata cum advertentia mali, ad innuendum simoniæ peccatum, posse etiam committi sola voluntate, & intentione operantis, quin hæc iniqua intentio procedat in actum, & exterius manifestetur.

Dicitur emendi, vel vendendi, quæ verba non sunt accipienda in stricta, & rigorosa significatione, pro ùt important contractum veræ emptionis, & venditionis, sed latè pro quocumque contractu oneroso, seu pacto etiam solum implicito dandi, vel accipiendi rem temporalem pro spirituali tamquam pretium.

Dicitur rem spiritualem, aut spi-

ſpirituali annexam ad indicandam materiam, circa quam verſatur ſimonia, & undè contractus redditur Simoniacus. Nomine autem rei ſpiritualis hic intelliguntur dona gratiæ, ſacramenta, ſacramentalia, omneſque uſus ſupernaturalis, & Sacræ poteſtatis, Profeſſio Religioſa, Beneficia Eccleſiaſtica, & quid quid ſacrum eſt, vel annexum cum ſpirituali, & ſacro.

Dicitur pro pretio temporali, nomine cujus non venit ſolum pecunia numerata, quæ ſolet eſſe pretium rerum venãlium, ſed venit quidquid pecunia extimari poteſt, ſeu quælibet res tempo-

ralis estimabilis, & utilis, pro qua detur spirituale; Et hoc prætium simoniacum dividitur in munus à manu, in munus à lingua, & in munus ab obsequio, quæ divisio habetur in corpore Juris,

Per munus à manu, intelligitur non solùm pecunia sivè numerata, sivè promissa, sed etiam res quælibet temporalis externa pecunia estimabilis, aùt quæ afferat utilitatem aliquam, vel commodum temporale aptum movere animum ad collationem rei spiritualis. Per munus à lingua intelligitur favor, aut gratia humana mediis præcibus, & commen-

mendationibus obtinenda pro collatore rei ſpiritualis. Per munus ab obſequio intelligitur famulatus, quem quis exhibet pro conſecutione alicujus Eccleſiaſtici Beneficii, aut alterius rei ſpiriritualis.

Ratio hujus diviſionis eſt, quia ſimplicitèr poteſt quis comodum ſeu munus temporale perciper ab alio, vel ex parte animæ, ut amicitia, vel favor alicujus mediis precibus, & commendationibus reputatis, & ſic eſt munus à lingua. Vel ex parte corporis, & hoc dupplicitèr, vel eſt actus aliquis corporaliter exercitus, ut famulàtus, & ſic eſt munus ab

obſequio, vel eſt aliquid exteriorum bonorum, & ſic eſt manus à manù; quolibet ergo ex his modis committi poteſt ſimonia, cum pro aliquo illorum confertur aliquod ſpirituale, aut ſpirituali annexum; ſemper enim verum eſt dicere, quod conferatur pro temporali tanquam pretio, quia quotqunque munus, ſive ſit à manu, ſive ſit à lingua, ſive ab oſſequio eſt pecunia eſtimabile, ſicut ergo peccatum eſt ſimoniæ ſi conferatur ſpirituale pro munere ab obſequio, à manu, & à lingua, ſi ad hac habeatur reſpectus.

Undè Epiſcopus conferens pro mu-

munere ab obſequio Beneficium Eccleſiaſticum , committit ſimoniam. Poteſt namque Epiſcopus Clericum ſibi ſervientem alio modo remunerare. Si tamen Epiſcopus expertus ſit meritum , & dignitatem Clerici ex diuturnitate temporis , quo ei ſervivit ; poterit ei licitè conferre Eccleſiaſticum Beneficium, habito reſpectu ad dignitatem , & meritum, & non ad ſervitium impenſum.

Simonia eſt peccatum graviſſimumSacrilegii contra virtutemReligionis,quia per ipſam maxima injuria irrogatur Deo, & rebus ſacris,quæ vilipenduntur, dumtemporali prætio eſtimantur; vendi-

ditur, quod venale non est, cum excedat omne pretium temporale, & cujus, quis non est Dominus, sed tantum dispensator, qui proindè sicut gratis accepit, gratis etiam conferre debet, non pro munere aliquo, seu pretio temporali, sic præcipiente Domino ipso in Evangelio. Vnde ejus malitia consistit in irreligiosa, & indigna tractatione rei spiritualis, & Sacræ, quæ itá vilis estimatur, ut in commutationem rerum temporalium venire possit.

Et hoc simoniæ peccatum, est ex intrinsica sua ratione semper peccatum grave, adeo ut ne quidem ex parvitate materiæ excusa-

tur

tur à peccato mortali, sive parvitas materiæ sit ex parte pretii, sive sit ex parte ipsius rèi spiritualis, quatenus sit modica, & exegiva], quia quantumvis res spiritualis sit non potest effici venalis sine gravi injuria Dei, & ipsius(rei spiritualis, quæ sic contemnitur, & tanquam quid vile tractatur, cum nullum sit pretium humanum, quo res sacra, & spiritaalis licet minima comparari queat.

Nec a fortiori excusat si parvitas materiæ sit ex parte pretii, immo vendere rem spiritualem modico pretio, ut bene advertit Diuvs Thomas majus peccatum

est, quia cum nullum sit pretium temporale, ac humanum, quo res spiritualis possit comparari, ac estimari, eam comparare, & estimare modico pretio, est eam facere viliorem, & in majorem contemptum habere. Tantum igitur abest, quod parvitas materiæ ex parte pretii excuset, quin immò auget simoniæ peccatum, illudque gravius reddit.

Esto in foro exteriori non judicatur collatio rei spiritualis pro munere temporali, quandò hoc est ita modicum, ut præsumatur non inclinare animum conferentis rem spiritualam, quia illud modicum præsumitur gratis, & li-

liberaliter datum, nec ut pretium ipsius rei spiritualis. Quod utique verum est in foro externo, & quantum ad judicium Ecclesiæ, quæ ex exterioribus sic præsumit.

Cæterum in foro externo conscientiæ, & coram Deo, qui scrutator est cordium, peccatum simoniæ non evitatur, quantumvis munus, propter quod spirituale datur, sit modicum, & levis momenti, immò gravius peccatum est, eo quod vilius tractetur res spiritualis, & in majorem contemptum habeatur, ùt jam dixi cum Divo Thoma.

Per Simoniam nedum committitur sacrilegium, sed etiam inju-

injustitia, quandò scilicet ratione spiritualitatis accipitur pretium temporale. Quia spiritualia non sunt pretio estimabilia. nec vendi possunt contrà voluntatem Domini, præcipientis gratis esse danda, ait enim Christus in Euangelio: *gratis accepistis, gratis date*; ergo qui pretio accipit, non solum peccat contra Religionem irreverenter tractando rem sacram sed etiam contra justitiam, accipiendo falso titulo pecuniam alienam pro re non sua, & quam vendere non potest, cum debeat esse purus illius dispensator, ut meus ait Apostolus: *sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & di-*
spen-

ſpenſatores myſteriorum Dei, & ut etiam ait Divus Petrus. *Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam in alterutrum, illam adminiſtrantes*.

Simonia dividitur in mentalem conventionalem, & realem Mentalis, eſt traditio alicujus temporalis pro ſpirituali ſine pacto explicito, ſed tantum mente retento conventionalis, eſt quæ committitur ex conventione partium, quæ paciſcuntur de temporali dando, vel accipiendo pro re ſpirituali. Realis verò, eſt quando ad hujuſmodi pactum conſequitur actualis traditio rei ſpiritualis, & ſolutio pretii.

Simonia etiam dividitur in pallia.

liatam, & fictam. Simonia palliata est onerosa reciproca commutatio rei spiritualis cum temporali, palliata nomine gratuitæ donationis, & contigit quando paciscitur de dando spirituali, & retribuendo ex gratitudine temporali, vel è contra. Vt si ego conveniam tecum dicens, do tibi gratis Beneficium, cum pacto, & conditione, ùt tu mihi dones tuum equum, hoc enim pacto gratuitæ donationis simonia palliatur, sicut palliatur usura, si dicam mutuabo tibi liberaliter centum, si tu mihi des ex gratitudine sex supra sortem.

Simonia ficta est quando quis pro-

promittit dare rem temporalem pro ſpirituali, vel è contra ſine intentione reverà dandi ſed dumtaxat decipiendi. Verum quia ex parte fictè promittentis deeſt prava voluntas contractandi rem ſpiritualem pro temporali deeſt conſequenter id, quod requiritur ex parte ejusdem ad peccatum ſimoniæ. Vndè fictè ſic promittens, licet coram Deo, non peccat ſimoniacè, nec incurrat in foro conſcientiæ pænas juris contra Simoniacos latas, peccat tamen aliundè graviter propter cooperationem ad Simoniam mentalem partis, & ob ſcandalum, quod præbeat aliis, ut habeatur pro ſimoniaco,

niaco, & ob injustam proximi deceptionem, & poterit in foro externo per Judicem puniri tamquam Simoniacus propter simoniam præsumptam.

Est, & alia simonia, quæ dicitur confidentialis, seu confidentia beneficialis, & est illa, quæ comittitur in procurandis, tradendis, aut resignandis Beneficiis Ecclesiasticis, & tunc contigit, quandò quis procurat, tradit, aut resignat alicui beneficium cum pacto confidentiali; ut aliquandò iterum sibi restituatur, vel alteri resignetur, puta nepoti, vel consanguineo, aut cum quis sine authoritate legitimi Superioris, ne-

que

quę Papæ renunciat Beneficio reſervata penſione, ſeu parte fructuum ſibi, vel alteri ſolvenda ad beneplacitum renunciantis.

Vtrum etiam peccet Summus Pontifex ſimoniacè vendendo Beneficium.

Reſpondeo cum diſtinctione; vel loquimur de beneficio quo ad jus miniſtrandi ſpiritualia, & ſic Summus Pontifex neque poteſt illud vendere, nequè diſpenſare, ut vendatur ſine peccato, eſt enim hoc intrinſecè malum, & contra jus Divinum, ſicuti deiximus. Vel loquimur de beneficio quoad jus percipiendi fructus, & temporales proventus, & ſic cum poſſit

Sum-

Summus Pontifex, ratione supremæ dispositionis, quam habet circà omnia bona Ecclesiastica, separare spirituale à temporali, jus percipiendi fructus temporales à jure administrandi spiritualia, dico illud jus vendere posse sine simonia, uti sustinent Canonistæ; quia facta tali separatione jus percipiendi fructus temporales nullam amplius dicit connexionem cum spirituali, undè potest Pontifex rationæ suę Supremæ Potestatis conferre suum jus administrandi spiritualia alteri, vel sibi reservando jus percipiendi fructus temporales omnes, vel secundum aliquam partem, & hoc de facto con-

contingit, quando pensionem aliquam imponit supèr aliquod Beneficium, vel dispensat, ut imponatur. Et certè sicuti à principio potest Summus Pontifex præbendas Beneficiis unire, illas deputando ad officia Ecclesiastica, ità potest illam separationem, & divisionem facere &c.

Hinc cum præter Summum Pontificem nullus alter habeat hanc supremam dispensionem bonorum Ecclesiasticorum, & facultatem separandi temporale à spirituali in collatione Beneficiorum, cæteri omnes Prælati, Pontifice inferiores, nequeunt etiam quo ad jus percipiendi fructus

temporales vendere Beneficia, aut pensiones imponere, vel reservare sine labe simoniæ, quia ab ipsis nequit vendi temporale jus Beneficiorum invendito spirituali, cui annectitur.

Dices, à quolibet Papa inferiore vendi potest calix consecratus, invendita consecratione annexa, ergo etiam vendi Beneficium, invendito spirituali, cui annectitur. Sed contra conc. ant. nego conf. disparitas est, quia in calice consecrato materiale antecedit spirituale, hoc consequitur ad illud, quod propterea tanquam primo, & principalitèr considerATUM non amittit suum valo-

lorem, per consecrationem advenientem, & sic vendi potest; quod etiam valet de jure patronatus respectù fundi: & in Beneficio spirituale præcedit tamquam principale, cui annectitur temporale, propterea inseparabiliter respective ad non habentes supremam potestatem super omnia bona Ecclesiastica; quam cum non habeant inferiores Papa, ideo &c.

Universaliter pro Sacramentorum administratione, & actionibus sacris potest absque simonia dari, & accipi pecunia, si detur, & accipiatur non ut pretium rei spiritualis, sed ut stipendium substentationis, aut per modum alimoniæ, aut libe-

ralis doni, vel alio titulo honesto.

Excipitur Sacramentum Ordinis, pro cujus collatione, licet attento jure naturali, & Divino possit aliquid accipi, vel tamquam stipendium sustentationis, vel per modum eleemosynę &c., tamen id expressè in Sacris Canonibus vetitum est, & novissime in Tridentino his verbis. *Nihil pro collatione quorumcunque Ordinum etiam Clericalis Tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, aut alia quacunque de causa etiā sponte oblatum Episcopi, & alii collatores, aut eorum ministri quovis prætextu accipiant.*

No-

Notario tamen Episcopali, ubi non sit ei constitutum salarium, pro officio exercendo non prohibetur aliquid accipere, dummodò non plus, quam decimam partem unius auri pro singulis dimissoriis, & testimonialibus litteris accipiat, & Episcopo nullum ex eo emolumentum sivè directè, sivè indirectè obveniat juxta dispositionem ejusdem Tridentini.

Vasa sacra nullo modo carius ratione consecrationis vendi possunt, adeout si ratione consecrationis aliquid plus exigatur, quam alioquin valeant ratione materiæ, committatur simonia, tamen in necessitate Ecclesiæ vendi possunt,

quo ad valorem ejus, quod est in eis purè temporale, ut materia auri; vel argenti; & tunc si venduntur Personis Ecclesiasticis possunt integra vendi, si autem aliis, & non ad usum Ecclesiæ, debent prius frangi, ut consecrationem amittant, ne sacra tractentur ab aliis, quam à Ministris Ecclesiæ, ut videlicet sacrilegia vitentur. Idem omnino dicendum de vestibus sacris, quæ integræ vendi non possunt ad usos profanos, nisi prius mutata forma, & figura, itaut benedictionem amittant ab eandem rationem.

Ex Sacris Canonibus prohibentur omnino Chrismata vendi, adeo-

adeout ne quidem ratione ejus, quod eſt in eis materiale præcisè poſſit ſcitè recipi ſeu exigi pretium. Idem dicendum etiam de Oleis Sacris Cathecumenorum, & Infirmorum ob paritatem rationis.

Item ex Juris Canonici diſpoſitione pro loco ſimplicitèr deſtinato ſepulturæ fidelium nullum pretium recipi, aut exigi poteſt. Poteſt tamen aliquid recipi pro ſepultura ſimplicitèr, dignior locus in Eccleſia, & honor humanus, qui cum pendeat ex hominum exiſtimatione, quid merè temporale eſt, pro eo poteſt accipi pretium. Poteſt igi-

tur pretium accipi, quando quis certum Ecclesiæ locum sibi, & consanguineis suis appropriare velit, cum jure scilicet, ne aliquis in eo loco sepeliatur, quia tale jus est pretio estimabile, ideoque pro eo potest accipi pretium.

Accipere, seu convenire de temporali dando pro ingressu formaliter in Religionem, vel pro professione in eadem facienda, emittendo tamquam pretio, est simonia. Non autem si detur, & exigatur solum titulo alimentorium ad congruam substentationem ejus qui petit ingredi, & profiteri. Ratio primi est, quia talis receptio non solum in se; sed etiam

ra-

ratione finis est res maximè, & eximiè spiritualis, ut de se liquet atqui &c. ergo &c. Ratio secundi est, quia simonia non est, ubi non datur temporale pro spirituali; sed in hypotesi illud temporale, quod erogatur, seu de quo convenitur, non est pro spirituali, sed pro mere tèmporali, nempe pro substentatione recepti seu recipiendi, ergo &c.

Pænæ à Jure Canonico impositæ contra Simoniacos in triplici tantum casu sunt latæ sententiæ, hoc est ipso facto incurruntur, nempe in Ordine, in Beneficio, & in Professione Religiosa; In quacumque alia Simonia præter tres assi-

assignatas sunt sententiæ ferendæ, hoc est nulla pæna à jure incurritur ipso facto, sed solum per sententiam Judicis.

Simonia in Ordine, in Beneficio, & in Professione Religiosa, quo ad incurrendas ipso facto pænas juris debet esse realis, & quidem ex utraque parte completa; Ratio est, quia leges pænales constitutæ contra aliquod delictum sunt intelligendæ de delicto perfecto, & consumato, non enim pænæ sunt extendendæ, sed restringendæ, atqui sola simonia realis ex utraque parte dantis pecuniam conventam est perfecta, & consumata, ergo hæc sola multatur

pæ-

pæna juris ipſo facto, itaut tamen ſufficiat, partem prætii eſſe ſolutam licet non integre totum pretium conventum, quia jam ſimonia eſt completa ex unaque parte hoc ipſo quod res principalis data propter prætium ſolutum, parumque refert ad ſimoniam, quod res ſpiritualis vendatur magno, vel parvo pretio.

Singulares perſonæ committentes ſimoniam realem quo ad ingreſſum Religionis, incurrunt ipſo facto excommunicationem majorem Summo Pontifici reſervatam; Et Capitulum ſeu Conventus incurrit pænam ſuſpenſionis, pariter reſervatam Papæ, quæ ſu-

ſuſpenſio eſt intelligenda quo ad actus Capiturales, à quibus manet ipſo facto ſuſpenſus. Et receptus ſimoniacè ultra excommunicationem eſt eiicendus à Monaſterio, in quo delictum ſimoniæ patravit, & in arctius tranſferendus, non quidem ipſo jure, ſed per ſententiam. Præterea Superior, & majores Monaſterii poſſunt per ſententiam Judicis ſuſpendi ab officio, immò & deponi, atque proſcribi eb ipſo monaſterio. & in aliud arctioris obſervantiæ retrudi ad agendam perfectam pænitentiam, ac denique ipſum alioſque omnes delinquentes puniri infamiæ nota.

Com-

Committentes ſimoniam realem in Ordine, ideſt tam conferentes, quam ſuſcipientes ſimonia quemqunque ordinem, & etiam ſecundum ſententiam valde probabilem primam Tonſuram, ſunt ipſo facto excommunicati, ſive ſuſceperint pretium ante ordinationem, ſive poſt ex conventionē precedenti. Dixi ex conventione præcedenti, nam ſi Epiſcopus, ſeu Miniſtri ejusdem aliquid ſpontè oblatum ſine pactione prævia accipiant poſt collatam ordinationem, non ſubeunt cenſuram excommunicationis, peccant tamen graviter peccato inobedientiæ, quia faciunt contra Statutum

Tri-

Tridentini prohibentis acceptionem etiam ſpontè oblatam, non tamen incurrunt ipſo jure aliquam Cenſuram ſeu pænam, quandoquidem nec Tridentinum, nec alia jura ullam pænam ſtatuunt contra ſpontè, ac liberaliter dantes, & accipentes in collatione ordinum, ſecluſa quavis pactione.

Conferentes Ordines per ſimoniam realem ipſo facto ſunt ſuſpenſi à collatione quorumcunque Ordinum, ab uſu Pontificalium, & interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſi temerè ſe ingeſſerint in prædictis, ſpreta tali ſuſpenſione, & interdicto, evadunt

etiam

etiam ipſo facto ſuſpenſi à Regimine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, & à perceptione omnium fructum ſuorum beneficiorum.

Scienter ordinati ſimoniacè ultra excomunicationem Papalem, ſunt etiam ipſo jure ſuſpenſi, nedum ab exercitio ordinum ſimoniacè ſuſceptorum, ſed etiam ab aliorum ſuſceptione.

Ultra præfatas pænas, impoſita eſt etiam contra ſimoniacos reales in Ordine pæna depoſitionis infligenda per ſententiam judicis, ſi delinquentes fuerint plene convicti; ac denique etiam pæna infamiæ, ſi contra eos procedatur criminalitèr, hoc eſt ad publicam vindictam. Hu-

Hujusmodi censuræ, & pœnæ ac inhabilitates sunt reservatæ Summo Pontifici, nec possunt nisi ab eodem absolvi.

Per simoniam realem in Beneficio incurritur ipso facto excommunicatio Summo Pontifici reservata; quæ excommunicatio afficit tam conferentes Beneficium pro pretio, quam recipientes, tum etiam mediatores, & procurantes, non tamen incurritur *suspensio ipso jure*, quia nullibi invenitur hoc expressum.

Per simoniam realem in Beneficio ultra excommunicationem Papalem, incurritur pœna depositionis ab omni officio, & Beneficio

ficio, & insuper pæna infamiæ, non tamen ipso jure, sed per sententiam Judicis, si simoniacus realis in Beneficio sit vel confessus, vel convictus judicialiter, & supposito, quod criminaliter contra eum procedatur.

Pænæ specialiter statutæ contra simoniam confidentialem, quæ locum habet tantum in Beneficiis Ecclesiasticis contentæ in Bullis Pii IV., & Pii V. sunt. Primo Excommunicatio Papæ reservata, quæ afficit tam resignantes, quam accipientes Beneficium cum eo pacto confidentiali. Secundo interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Tertio nullitas colla-

tionis Beneficii realiter factæ, Quarto reservatio Sedi Apostolicæ Beneficii realiter resignati; ita ùt Ordinarius non possit in illius provisione se ingerere. Quinto applicatio Cameræ Apostolicæ fructuum male perceptorum ex Beneficio cum ea confidentia tradito, & acceptato. Sexto privatio omnium Beneficiorum, & ad alia in posterum obtinenda.

Quæ pænæ incurruntur ipso facto, excepta privatione Beneficiorum antea ritè possessorum, hæc enim non nisi post sententiam criminis declaratoriam incurritur, excepta etiam inhabilitate ad omnia alia Beneficia,

quæ etiam expostulat sententiam Judicis.

Non est tamen necesse ad incurrendas hujusmodi pænas in simonia confidentiali, hanc debere esse ex utràque parte completam, hoc est Beneficium in confidentia traditum iterum renunciari, sed sufficere si Beneficium tradatur ea conditione, & pacto, ùt aliquando vel ipsi resignanti restituatur, vel alteri resignetur, vel fructus, vel pars illorum solvatur, & ea intentione accipiatur, ut habetur in præfatis Bullis.

Simonia non est, quando datur temporale merè gratis, sperando dumtaxat, quod ex gratitudi-

ne donetur ſpirituale, aut è contra: ut ſi Clericus ſerviat Epiſcopo merè gratis, ſperans, ex gratitudine accepturum ab eo aliquod Beneficium Eccleſiaſticum; nullam incurreret labem ſimoniæ. Quando autem non datur merè gratis, ſed cum aliquo veluti pacto ſaltem implicito, tribuendo videlicet temporale non merè benevolè, ſed cum intentione aliquo modò obligandi ad recompenſandum temporale cum re ſpirituali, aut è contra, tunc eſt ſimonia. Ratio enim eſt, quia in primo caſu nullum involvitur pactum, nec intentio commutandi rem ſpiritualem pro temporali,

li, benè verò in ſecundo, & ideo in ſecundo caſu ſimonia committitur ſaltem mentalis, non ſic in primo.

Neque cum pacto ſolum obligante ex benevolentia, & gratitudine dari poteſt temporale pro ſpitituali abſque ſimonia, itaut temporale ſit veluti gratuita compenſatio pro ſpirituali, autè contra. Quia quod in temporalibus eſt uſura, in ſpiritualibus eſt ſimonia.

Unde ſicut uſura eſt, dum propter mutuum paciſcitur dandum aliquid etiam ſolum ex benevolentia, & gratitudine; ſic etiam ſimonia eſt, dum paciſcitur aliquod retribuendum etiam ſolum ex be-

neficentia, & gratitudine propter rem ipsam spiritualem; præcipiente Domino, gratis omninò esse dandum, juxtà illud: *Gratis accepistis, gratis date*; quod enim datur ex aliquo debito in pactum deducto, non datur gratis.

Quia nova illa obligatio, quæ consurgit ratione talis pacti supra obligationem antidoralem naturalis gratitudinis, addit novum gravamen pretio æstimabile, ita ùt qui pactum hujusmodi non servat, estò alia vice satisfaciat obligationi antidorali, videlicèt, aut orando pro benefactore, aut laudando illum, aut exhibendo se paratum ad obsequia &c., notetur tamen

ut

ut injustus, vel saltem ut infidelis. Tum quia gratitudo de se non obligat ad hoc determinatè præstandum, ad quod obligat pactum illud prævium. Tum quia in morali existimatione censetur vendere qui donat verbi gratiá Domum cum conditionè, quod sibi redonetur pretium equivalens. Tum denique quia si hæc via obligandi ex gratitudine esset laudata, immensum pateret ostium usuris, & simoniis. Posset enim Episcopus dicere, dono tibi Beneficium, si mihi ex gratitudine famularis, vel si tuis commendationibus obtineas mihi apud Principem favorem amicitię,

quæ tamen propositio se ipsam destruit, & falsificat, quia re vera in communi existimatione vendit, & nihil præter verba donat, eo enim pacto gratitudinis, aut gratuitæ compensationis usura, & simonia palliatur.

Addeò cum Divo Thomà, simoniam in hoc discriminari posse ab usura, quod estò citra usuram possit aliquid spontè, ac liberalitèr dari mutuanti beneficio in gratuitã compensationem propter ipsum mutuum, tum quia mutuans dat quod suum est; tum quia temporale est compensabile cum temporali: non potest tamen citra Simoniam dari temporale pro spiri-

rituali, nec quidem in gratuitam compensationem pro reipsa spirituali, quia nequit spirituale compensari cum illo bono temporali, seu pari pondere repèndi citra irreverentiam erga rem sacram, quæ cum sit in alio ordine longè excellentiori supra quodlibet temporale nequit ullatenus cum eo æquiparari. Tum etiam quia qui dat spirituale, non dat quod suum est, sed quod est Christi, & Ecclesiæ: Undè potest quidem ob amorem benevolum aliqua gratitudo exerceri erga ipsum collatorem rei spiritualis, at ob rem ipsam spiritualem gratitudo unicè exerceri debet Ecclesiæ ac Deo.

Hinc

Hinc Famuli Epiſcopi ſimoniam committunt, ſi inſerviant animo obligandi Epiſcopum, ut beneficio aliquo recompenſet famulatum; & viceverſa Epiſcopus ſimoniacus eſſet, ſi conferret Beneficium tamquam debitum, ſeu in gratuitam compenſationem pro Famulatu. Regulariter tamen excuſantur Famuli, qui congruam mercedem habentes, ſolum ſperant Beneficium, quin intendant Epiſcopum obligare ad illud conferendum, è contra verò ij, qui debita mercede fraudantur.

Univerſaliter loquendo dare temporale pro ſpirituali tanquam motiuum, intendendo commuta-

re

re unum pro alio, committitur ſimonia.

Qui offert pecuniam, ut in Prælatum Regularem eligatur, ſimoniam committit, non ſecus ac qui pecuniam offert ad Beneficium obtinendum.

Utrum autem ſimoniam committant Regulares, quandò in Capitulis inter ſe ità conveniunt: Ego eligam tè in Provincialem, ſi tu eligas mè in Generalem. Dicendum, hunc contractum eſſe quidem illicitum propter crimen ambitus, non tamen ſimoniacum, quia non commutatur temporale cum ſpirituali, ſed ſpirituale cum ſpirituali.

Pro-

Propositiones damnatæ ad hoc caput reducendæ.

Ab ALEXANDRO VII. 22.

Non est contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

Ab INNOCENTIO XI. 45.

Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam prætium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale,

vel

vel etiam quandò temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.

46. Et id quoque locum habet etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam si sit finis ipsius rei spiritualis; sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

CAPUT XIV.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGALIBUS.

Virtutes theologales sunt tres, nempe Fides, Spes, & Charitas. Dicuntur Theologales, quatenus habent Deum immediatè

diatè pro obiecto, non solum formali, sed etiam materiali primario. Nam Fides credit Deum Deo; spes sperat Deum in Deum, & Charitas diligit Deum propter Deum.

Fides est virtus, qua firmiter assentimur iis, quæ à Deo revelata sunt, & proposita ab Ecclesia à nobis credenda.

Spes est Virtus, qua certò speramus futuram beatitudinem mediis bonis operibus ex Dei gratia provenientibus.

Charitas est Virtus, qua Deum super omnia diligimus propter se, idest propter suam infinitam bonitatem super omnia diligibilem,

lem, & proximum propter ipsum Deum.

Fac actum Fidei. Credo Deum esse unicum, & Trinum, unum in Essentia, Trinum in Personis, & Filium Dei propter nos homines, & propter nostram salutem esse incarnatum, quia Deus ita revelavit Ecclesiæ, & Ecclesia mihi proponit credendum.

Fac actum Spei. Spero obtinere Beatitudinem, si bona opera faciam mediante Divina Gratia ex meritis Christi data.

Fac actum Charitatis. Diligo toto corde Deum, quia summe bonus, & amabilis est.

Da-

Datur præceptum harum virtutum obligans sub lethali, non solum negativum, sed etiam affirmativum. Præceptum negativum obligat ad semper, & pro semper. Nunquam enim licitum est dissentiri iis quæ sunt à Deo revelata Ecclesiæ, & Ecclesia nobis proponit credenda, nec unquam desperare, ac diffidere de Misericordia Divina, nec unquam odio habere Deum.

Præceptum autem affirmativum non obligat ad semper; non enim tenemur semper esse in actuali exercitio harum Virtutum, sed aliquoties, & primò cum quis perventus ad usum rationis

est

est sufficienter instructus de rebus fidei, secundo in articulo mortis, tertio pluries in vitæ decursu, & semel saltem singulis annis, quarto quoties quis gravi aliqua tentatione urgetur contra has virtutes.

Hinc Parentes, Pastores, & curam Animarum habentes tenentur sub lethali, filios, & animas sibi commissas ad usum rationis pervenientes instruere de Misteriis Fidei, itaut si diutius quam par est, differant illi docere, & isti addiscere, peccant graviter pro modo culpæ, & negligentiæ adhibitæ.

Unde si quis accederet ad Sa-

cramentum Penitentiæ cum ignorantia Mysteriorum Fidei, præsertim Santissimæ Trinitatis, & Incarnationis Jesu Christi Domini Nostri, non esset capax absolutionis. Et Confessarius ignorantiam hujusmodi in Pænitente discooperiens, vel deberet eum instruere ante absolutionem, ut fide concepta talium Mysteriorum pro ut oportet, fiat capax absolutionis, vel eum remittere inabsolutum, donec ea didicerit, & fidem eorundem habeat.

Quantum ad obligationem eorum, quæ credenda sunt Fide Divina. Primo unusquisque tenetur explicitè credere unum

Deum

Deum Creatorem omnium, Remuneratorem bonorum, & vindicem malorum, & hæc fides fuit ſemper in omni lege cuicunque neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, ſine qua nulli unquam contigit juſtificatio, & conſecutio æternæ ſalutis, ut habetur ex Apoſtolo ad Hæbreos 2. & declaratum eſt in Conciliis. Secundo neceſſarium eſt etiam neceſſitate medii ad æternam ſalutem, ut unuſquiſque fide explicita credat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis, itaut non ſufficiat in ullo prorſus eventu fides tantum implicita horum myſteriorum contenta in

fide explicita Dei exiltentis, & Remuneratoris, cum fides horum mysteriorum sit præcipua in lege gratiæ post promulgationē Euangelii jam ubique Terrarum sufficientissimè factam, adeout dari nequeat ignorantia eorum invincibilis stante ordinatione præsentis providentiæ.

Vnde in casu, quo quis esset enutritus in sylvis, & faceret quantum in se est, vivendo juxta legem naturalem, Deus qui quantum est ex se vult omnes salvos fieri, nisi per ipsos stet, quod non salvi fiant, & qui neminem deserit, nisi prius deseratur, certissimè non permitteret, sic operan-

tem

tem mori, donec eum, vel per Angelum, vel per hominem induxerit in agnitionem Fidei Mysteriorum necessariæ necessitate medii ad æternam salutem, ut docet Divus Thomas. Si autem non faceret sylvicola illa quantum in se est, & peccaret contra legem naturalem, jam non careret fide invincibiliter, sed ex propria culpa ignorantiam ejus haberet, sicque &c.

Tertio tenetur unusquisque necessitate saltem præcepti scire juxta captum, & credere explicitè articulos omnes contentos in Symbolo Apostolorum, ut patet ex praxi Ecclesiæ, quæ sollicitè

curat, ut articulos in eo contentos addiſcant, nullum que adultum admittit ad Baptiſmum, quin prius profiteatur, ſe contenta in Apoſtolorum Symbolo credere.

Prætereà ex præcepto tenetur quiſque ſcire pro modo captus, & credere explicitè Sacramenta ad ſalutem maximè neceſſaria, ut ſunt Baptiſmus, Pænitentia, & Euchariſtia, ac Miſſæ Sacrificium; nec non etiam Præcepta Decalogi, & Eccleſiæ; ita ùt ſi neglexerit differendo diù, quam poteſt, hæc omnia addiſcere ac ſcire pro modo captus, culpabilis fiat.

Vtrum ſemper ante ſuſceptio-

nem Sacramenti Pænitentiæ debeant exerceri actus Fidei, ac Spei tanquam præviæ dispositiones ad justificationem in ipso Sacramento Pænitentiæ obtinendam.

Ad hoc respondetur, quod licet Pænitens ex præcepto Fidei teneatur credidisse suo tempore, quæ credenda sunt, non tenetur tamen semper elicere actus fidei formales, & explicitos de mysteriis credendis præcisè, ut ad Sacramentum Pænitentiæ disponatur, sed sufficit quod habeat istos actus Fidei, & Spei virtualiter, seu implicitè, quos peccator fidelis habet, dum accedens ad Sa-

cramentum Pænitentiæ veniam quærit à Deo, & justificationem ex ejus misericordia expectat.

Atque hinc etiam licet actus expliciti, & formales Fidei, & Spei, sint præmittendi ad primam justificationem Adulti tanquam medium ad eam necessarium, non tamen ad subsequentes propter eandem rationem, supposita perseverantia ipsius in Fide Mysteriorum, quæ in peccatore fideli non amittitur, nisi per peccatũ infidelitatis, non verò per quodcumque aliud, ut difinitum est in Tridentino.

Pro-

Propositiones damnatæ ad hoc Caput reducendæ.

Ab ALEXANDRO VII.

Prima. Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Ab eodem. Sententia aſſerens, Bullam cænæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18. Julii in Conciſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſs. Car-

Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

Ab INNOCENTIO XI. 4. Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortalitèr, qui actus dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquennis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificemur.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præcepto ſpeciali, & ſecundum ſe.

17. Satis eſt, actum Fidei ſemel in vita elicere.

18. Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei glorioſum conſulo, tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno.

19. Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; imò cum formidine, qua quis formidet ne non locutus sit Deus.

22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit.

65. Sufficit illa mysteria semel credidisse.

Ab

Ab ALEXANDRO VIII. Prima. Bonitas obiectiva consistit in convenientia obiecti cum natura rationali; formalis verò in conformitate actus cum regula morum, ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

10. Necesse est, infidelem in omni opere peccare.

13. Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

14. Quando in magis peccatoribus deficit omnis amor, deficit

etiam

etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

15. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.

17. Attritio, quæ gehennæ, & pænarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

25. Similitèr arcendi sunt à Sacra Communione, quibus non dum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

28. Laus, quæ defertur Mariæ, ùt Mariæ, vana est.

CA-

CAPUT XV.

DE HÆRESI.

HÆresis est error intellectus cum pertinacia voluntatis contra aliquod Dogma fidei. Hæc pertinacia consistit in hoc, quod quis sciat suam opinionem esse contra Doctrinam, & Definitionem Ecclesiæ, & nihilominus velit obstinatè in sua falsitate permanere.

Quæres: an dubitans de aliqua veritate fidei, peccet contra fidem. Respondeo, vel dubitat existimando, eam fidei veritatem esse dubiam, quo modo est dubitare

po-

poſitivè de fide, & ſic peccat, quia negat infallibilitatem fidei, vel dubitat, omittendo credere, dum tentatur contra fidem, ob difficultates in contrarium ei occurrentes, quo modo eſt dubitare negativè, & ſic etiam peccat, quia tanti æſtimat difficultates contrarias, quanti Authoritatem Dei, quod eſt valde ipſi injurioſum, cum debeat præferri ſuper omnia, quę poſſunt opponi captivando intellectum in obſequium Chriſti, ut ait Apoſtolus. Vel dubitat involuntariè nullum præbendo conſenſum, quinimmò ſibi diſplicendo, quod hujuſmodi dubia ſuę menti obverſentur, & conando per actus fi-

fidei ea repellere, quo modo eſt dubitare purè cogitanter, & ſugeſtivè, & hoc modo nullatenus peccat, quinimmò merebitur patiendo moleſtiam, & repellendo hujuſmodi tentationes, quod frequenter evenit in pluribus timoratæ conſcientiæ tam viris, quam fœminis.

Hæreſis vel eſt merè interna, vel prodiit in actum externum, videlicet ſigno externo manifeſtata, hæc, non illa, ſubiacet pænis Juris.

Hæreſis externa vel eſt occulta, vel eſt notoria, ac publica, occulta eſt, quę vel nemini, vel

ſolum quibusdam paucis innoteſcit; notoria verò ſeu publica eſt, quæ multis eſt nota, ac divulgata apud majorem partem communitatis. Quod enim non innoteſcit majori parti communitatis, ſed quibusdam ſolum, moraliter, & ſecundum jura cenſetur occultum adverſative ad notorium, & publicum.

Hęreticus ultra alias pęnas in jure expreſſas, eſt ipſo facto excommunicatus excommunicatione Summo Pontifici reſervata in Bulla Cęnę; Et quamvis notorius, non eſt vitandus, niſi ſit declaratus, & denuntiatus.

Hę-

Hæreticus notorius non poteſt abſolvi, niſi à Summo Pontifice; utrum autem quando ſit occultus, & vere pænitens poſſit abſolvi ab Epiſcopo, quod eſt idem ac quærere, an Epiſcopus poſſit abſolvere ab hæreſi, quando eſt occulta modo ſupra explicato. Doctores ſtant hinc inde. Alii enim tenent, poſſe Epiſcopum ex facultate conceſſa à Tridentino abſolvere ab hæreſi, quando eſt occulta, ſicut etiam ab aliis caſibus Bullæ Cænæ occultis. Alii verò tenent, non poſſe, quia dicunt, talem facultatem eſſe ablatam à Pontificibus. Utraque ſententia non ca-

ret sua probabilitate.

Verum secunda censetur probabilior, & tutior in praxi, attentis maxime declarationibus Sacræ Congregationis: Ab hæresi tantum mentali, seu pure interna, nullo externo signo manifestata, potest absolvere quilibet Confessarius.

Indoctis non licet disputare de fide cum hæreticis, ob periculum deficiendi à fide.

Catholicus, qui reperiatur in locis Hæreticorum, & ob periculum gravis alicujus damni sibi imminentis non audet se manifestare Catholicum, potest in diè prohibita manducare carnes, dum-

dummodo non cogatur eas manducare in odium, & contemptum Religionis. Ratio est, quia seclușo contemptu non semper tenetur manifestare, & profiteri suam fidem; & licet Hæretici per talem manducationem protestentur suam sectam, hoc est per accidens. Neque enim Ecclesia censenda est velle obligare Catholicum cum tanto incommodo.

CAPUT XVI.

DE ABSOLUTIONE AB HÆRESI.

CIrca abſolutionem ab Hæreſi poſſunt plures caſus dari. Primus caſus eſt; ſi hæreſis fuerit merè interna, & ab hac quilibet Sacerdos approbatus poteſt abſolvere. Secundus caſus, ſi fuerit ſolum externa, & non interna, ùt ſi metu, vì, aut ſubita ira aliquid factum, vel dictum ſit contra fidem, & abſque errore intellectus, & etiam in hoc caſu quilibet Confeſſarius poteſt abſolvere. Tertius eſt, quando quis cer-

certò ſcit, linguà hæreſim pronuntiaſſe, ſed dubitat de mentis conſenſu circa ejusdem errorem, in hoc caſu dico: (licet Tamburinus diſſentiat,) non poſſe abſolvi à ſimplici Confeſſario. Quartus eſt, quando fuit hæreſis externa, & interna, ſed ignorabat pænitens hujuſmodi hæreſi injunctam eſſe excommunicationem reſervatam, & neque in hoc caſu abſolvi poteſt à ſimplici Confeſſario. Quintus eſt; ſi hæreticus externus, & internus ſit in articulo mortis, & tunc poteſt à quocumque Sacerdote abſolvi etiam non approbato ad Confeſſiones, recepto tamen juramento de parendo man-

datis Ecclesiæ, & hic adverto, idem esse articulum mortis, & probabile periculum mortis imminentis.

Si quis indiget absolutione ab aliqua censura reservata, & non potest Superiorem adire, securius est, supresso semper nomine pænitentis, ad Sacram Pænitentiariam recursum habere.

CA-

CAPUT XVII.

DE JEJUNIO.

JEjunium aliud eſt naturale, quod conſiſtit in abſtinentia cujuſcunque cibi, & potus. Aliud Eccleſiaſticum, quod conſiſtit in unica comeſtione, & abſtinentia à carnibus, quamvis Eccleſia permittat brevem refectiunculam in Veſperis.

Frangens Jejunium in diè, in quo concurrit duplex præceptum obligans; puta quia eſt tempus Quadrageſimale, & vigilia, ver. gra. S. Matthiæ, non committit duplex peccatum, ſed unum tan-

tum

tum, quia duplex tale præceptum cum sit eodem motivo virtutis, & cadat supra eandem materiam, non multiplicat obligationem, sed eandem firmat, ideoquè &c., sicut etiam in violatione festi cadentis sub duplici præcepto, quatenus ver. gra. sit dies Dominica, & simul festum alicujus Apostoli, non committitur nisi unum peccatum ob eandem rationem.

Si quis autem frangeret jejunium, ad quod tenetur ex præcepto, & ex voto, tunc erit duplex peccatum, quia votum cum respiciat virtutem Religionis diversam à virtute obedientiæ, inducit

ducit aliam, & diversam obliga- tionem, & ideo est duplex peccatum in hac hypothesi, unum contra virtutem obedientiæ, violando præceptum, alterum contra virtutem Religionis, violando votum.

Qui non jejunat in Quadragesima, obligatus, tot peccata committeret, quot diebus non jejunaret, quia jejunium est affixum cuilibet diei quadragesimali, eo modo quo Divinum Officium est affixum cuilibet diei.

Qui in die Jejunii faceret plures commestiunculas, peccaret lethaliter, quando pervenisset ad illam parvam commestio-

nem

nem, quæ compleret materiam notabilem.

Vtrum autem manducans carnes in die jejunii absque necessitate, & non jejunans, pluries comedendo, committat duplex peccatum, unum manducando carnes, alterum non jejunando, ob duplicem obligationem, unam affirmativam de faciendo unicam comestionem, alteram negativam de non comedendo carnes.

Respondetur, non committi duplex, sed unum tantum peccatum, quia cum abstinentia à carnibus spectet ad essentiam jejunii, èo semèl fracto per comestionem carnium, amplius quis non peccat non

non jejunando, quia per comeſtionem carnium Jejunium ſubſiſtere amplius non poteſt.

Dices: qui in die Feſto omittit ſacrum, & facit opus ſervile, committit duplex peccatum, ergo etiam qui in die jejunii non jejunat, & comedit carnes, duplex peccatum committit. Probo conſequentiam: ideo primum, quia peccat contra duplicem obligationem, ſed etiam in jejunio adeſt duplex obligatio, ergo &c.

Sed contra, Conc. antec. nego conſequentiam, ad cujus probationem diſtinguo majorem, quia facit contra duplicem obligationem, quarum una eſt ſeparabilis

ab

ab alia concedo, inseparabilis nego majorem, & distinguo minorem, sed etiam in jejunio adest duplex obligatio, sed inseparabilis una ab alia, concedo, separabilis nego min., & consequentiam. Ideo in die festo committitur duplex peccatum, omittendo sacrum, & faciendo opus servile, quia bene adhuc subsistit obligatio audiendi sacrum, etiam si fiat opus servile, ideoquè separari potest una obligatio ab alia. At in jejunio cum ad ipsius intentionem pertineat abstinentia à carnibus, & haberi non possit jejunium, quin etiam abstineatur à carnibus, ideo non committitur nisi unum peccatum, quia

una

una obligatio ſeparari non poteſt ab alia, ſecus teneretur adhuc ad jejunandum qui ex diſpenſatione carnes comederet in Quadrageſima, quod non, ut patet ex communi praxi.

Ob debilitatem capitis, vel ſtomachi poteſt quis ſumere aliquid per modum medicinæ.

Cocus poteſt prægustare cibos ſine fractione jejunii, quia eſt, ex cauſa neceſſitatis, & ex ratione parvitatis materiæ.

Prandium in die jejunii poteſt interrumpi ex juſta cauſa, dummodo interruptio ſit ad breve tempus, nempe quod non excedat mediam horam, quia redeundo

do ad prandium censetur adhuc moraliter idem prandium continuatum.

Qui in die jejunii in prandio nimium manducaret, non frangeret jejunium contra præceptum, peccaret tamen contra temperantiam pro modo quantitatis excedentis.

Si quis in die jejunii pluries comederet carnes, aliosque cibos vetitos, tot peccata committeret, quot hujusmodi manducationes haberet, quia toties faceret contra præceptum negativum, quod obligat ad semper, & pro semper tali die.

Ad jejunium non tenentur primo

mo infirmi aliique, qui jejunando incurrerent notabilem incomoditatem, ut ſunt fluxiones, emicrania, deliquia, impotentia dormiendi, & ſimilia; unde ſi quis dubitet, an ne habeat ſufficientem cauſã, tenetur adire Parochum, qui in dubio habet poteſtatem diſpenſandi.

Secundo non tenentur qui iter pedeſtre laborioſum conficiunt; tertio Pauperes, qui non habent modum faciendi unam bonam comeſtionem, ut jejunii moleſtias ſuſtinere poſſint; quarto prægnantes, & nutrientes; quinto ij omnes, qui opera ſervilia faciunt valde laborioſa, & incompatibilia cum jejunio.

Propositiones Damnatæ ad hoc Caput Reducendæ.

Ab ALEXANDRO VII. 23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subiicere præcepto.

29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, & si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes officiales, qui in Republica corporalitèr laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare,

an

an labor ſit compatibilis cum jejunio.

31. Excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiam ſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

32. Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima, obliget.

Ab INNOCENTIO XI. 8. Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini: quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

CAPUT XVIII.

DE OBLIGATIONE RECITANDI HORAS CANONICAS, SEU DIVINUM OFFICIUM.

DIvinum Officium eſt laus Dei, voce expreſſa, determinata per inſtitutionem Eccleſiæ.

Dividitur in ſeptem horas Canonicas, videlicet Matutinum cum Laudibus, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas, & Completorium, quæ horæ ſignificant principaliter myſteria Paſſionis Chriſti.

Qui

Qui omitteret plures horas ſine cauſa, non committeret plura peccata, quia præceptum recitandi ſeptem horas Canonicas unum eſt, habens pro obiecto integrum Officium ex aggregato ſeptem horarum conſtitutum.

Quantitas notabilis, ex cujus omiſſione voluntaria quis mortaliter peccat, ea eſt, ex cujus defectu moraliter cenſetur non ſalvari eſſentia totiùs officii; non notabilis autem ſeu parva erit illa, cujus defectu adhuc moraliter ſalvatur eſſentia totius officii, licet non ſalvetur ejus materialis integritas. Quia tamen hæc eſſentia menſuratur à prudenti judi-

cio, ideo quot capita, tot ſententiæ.

Dicerem ergo, quantitatem notabilem eſſe integrum Pſalmum, ſi ſit longus, aut tres lectiones cum ſuis Reſponſoriis, quia defectu hujus quantitatis videtur non ſalvari moraliter eſſentia totius officii.

Si quis in ſingulis horis modicum quid voluntariè omitteret, quod ſimul ſumptum integraret quantitatem notabilem, peccaret mortaliter, quia ex talibus omiſſionibus deficeret pars notabilis reſpectu totiùs officii.

Quoties voluntariè omittitur recitatio Divini Officii, toties com-

committitur peccatum mortale. Unde audiendi non ſunt, qui dicunt, omittentem ter, vel quater in anno Divinum Officium non peccare mortaliter; eo quod cenſent, fore id reputandum pro parvitate materiæ reſpectu totiùs anni: audiendi, inquam, non ſunt, quia recitatio Divini Officii eſt onus diei, & penſum quotidianum.

Obligatus ad recitandum Divinum Officium, non tenetur ſub eadem obligatione recitare Pſalmos Graduales, & pænitentiales, quando notantur in Rubrica Breviarii, quia iſtæ ſunt obligationes Chori, non perſonæ, unde Choro addictus, ſi tunc non

adsit, non tenetur privatim eos recitare sub lethali.

Non est tamen hoc idem sentiendum de Litaniis respectu eorum, qui non intersunt Processioni Divi Marci, & Rogationum, & de Officio integro Defunctorum in die commemorationis eorundem: hæc enim, quilibet obligatus ad Divinum Officium, tenetur vel publicè, vel privatim recitare, quia sunt pars obligationis illius diei; eo quod in Rubrica talium dierum obligatio est expressa verbis præceptivis, non hortativis, ac proinde &c.

Servandus est ordo ab Ecclesia constitutus in recitando Divi-

vino Officio, adeo ùt invertens ordinem Divini Officii absque causa, peccat lethaliter, quia facit contra Ritum Ecclesiæ in rè gravi; secus autem si ex causa &c.

Item servanda est qualitas Officii, unde unusquisque tenetur recitare Officium secundum proprium Ritum, sic Romanus servare debet Ritum Romanum, Ambrosianus Ambrosianum & sic de reliquis.

Si quis ex inadvertentia, & bona fide recitaret unum officium pro alio, nō peccaret, & satisfaceret obligationi, si cum malitia, tunc peccaret, nec satisfaceret, quia id

id faceret in fraudem officii contra Ritum Ecclesiæ præscriptum.

Ad recitationem officii requiritur intentio, ità ut sufficiat implicita; itèm attentio talis, ut quis non sit voluntariè distractus ad aliena.

Recitans Officium privatim, ut satisfaciat obligationi, debet integrè pronuntiare quantum potest, ita ut seipsum quodammodo audiat; quamvis Aliqui dicant, sufficere movere labia, quod tamen ego non admitto.

Obligati ad recitationem Divini Officii sunt omnes initiati Ordinibus Sacris, Beneficiati, & Religiosi Professi, & insuper Moniales Professæ juxta consuetu-

di-

dinem propriæ Religionis; & hæc obligatio incipit à die susceptionis Ordinis Subdiaconatus, Professionis emissæ, quo ad eas horas, quæ subsequuntur juxta temporis distributionem.

Vbi adverto, quod Beneficiatus non tenetur ad Officium recitandum, si possessio Beneficii fuerit ipsi impedita, quia sicut non potest exercere Jura Beneficii, ita nec tenetur ad onera Beneficii.

Noto insuper, quod obligatus ad Officium tum ratione Ordinis, tum ratione Beneficii, si illud omittat, duplex comittit peccatum, quia facit & contra virtu-

tem

tem Religionis, & contra Justitiam, Officium omittendo, & tenetur ad restitutionem fructuum Beneficii ad ratam omissionis in materia gravi, prout jura loquuntur.

Qui habet tenue beneficium cum obligatione recitandi officium, adhuc tenetur recitare, quia volenti, & consentienti nulla fit injuria. Vnde non approbo sententiam Aliquorum, qui dicunt, non teneri, quia non confertur Beneficium, nisi cum onere Officii; adeoque si subit onus, tenetur illud adimplere.

Materia gravis in omissione Officii obligans Beneficiatum ad re-

restitutionem, prout Jura loquuntur, est integra hora, non autem pars horæ, neque versiculi, neque responsoria, itaut si omitteret unum Psalmum, vel partem horæ, vel versiculos omnes, seu responsoria, peccaret quidem graviter, non tamen teneretur ad restitutionem. Subintellige, quantum ad peccatum de Beneficiato, qui simul esset ordinatus in Sacris.

Qui sunt Choro addicti, si voluntarie vacent à Choro ultra tempus à Concilio permissum, peccant mortaliter; Bonacina excusat absentiam trium, vel quatuor dierum in toto anno ultra permissum, quod intelligendum est,

est, etiam si distributiones restituantur, hæc enim est pæna, quæ non excusat à culpa.

Episcopus per se tenetur ad Chorum in sua Cathedrali, excusatur tamen, si non intersit, ratione impedimentorum, quæ de facili ei occurrere possunt.

Eximuntur ab obligatione Officii omnes illi, qui sunt physicè, aut moraliter impotentes, etenim præceptum Ecclesiæ non obligat nisi potentes, neque cum gravi incommodo: sic infirmus non tenetur, neque ille, qui absque sua malitia Breviarium non habet, tenetur tamen recitare ea, quæ scit memoriter, quod idem sen-

ſentiendum de cæco: item qui non poſſet ob aliquod impedimentum recitare integrum officium, teneretur recitare partem, quam poteſt.

Superior Regularis ex privilegio poteſt diſpenſare ex cauſa rationabili ſuos ſubditos à recitatione Officii, commutando illud in aliquos Pſalmos, ſive præces.

Damnatus ad Triremes non eximitur ab obligatione Officii, niſi iis diebus, in quibus ſummopere laborat, nam privatur quidem iis, quæ ſunt honoris, non autem iis, quæ ſunt oneris.

Qui laborat febri quartana, te-

ne-

netur recitare Officium, excepto die febris, nec tenetur anticipare, quia anticipatio eſt ex privilegio, quo quis poteſt ad arbitrium uti.

Qui proponit in animo omiſſionem Divini Officii, peccat, & quamvis poſtmodum recitet, adhuc peccavit in corde ſuo, licet actum internum peccaminoſum non compleverit opere omiſſionis externo, ſeu peccatum externum omiſſionis. Et toties peccat, quoties renovat malum propoſitum non recitandi Officium; quod univerſaliter valet de quacunque mala intentione non adimplendi aliquod præceptum.

Pro-

Propositiones damnatæ ad hoc Caput reducendæ.

Ab ALEXANDRO VII. 20. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pæna.

21. Habens Cappellaniam, collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque Eleemosy-

nas, quas anteà Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Psalmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Vnico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, & crastino.

Ab INNOCENTIO XI. 54 Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

AD LAUDEM, ET GLORIAM OMNIPOTENTIS DEI, DEIPARÆ IMMACULATÆ VIRGINIS, EJUSQUE GENITORUM, ET PATRIARCARUM JOACHIM, ET ANNÆ, AC APOSTOLORUN PRINCIPIS PETRI, ET EJUS COAPOSTOLI S. PAULI DOCTORIS GENTIUM, MEÆQUE CONGREGATIONIS PATRONI.

INDEX

SECUNDÆ PARTIS

Universæ Theologiæ Moralis.

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CA-

FINIS.

Errores , qui irrepserunt indicat hæc pagina.

ERr. Pag. 9. ſolennitate cor. ſolemnitate p. 23. ab ortu cor. abortu p.42.aliqui cor.alicui p.44. eſt cor. &:p.50.re cor·rem p.54. quia cor. quâ p.59. accaſaturos cor. accuſaturos p.60.profſimi cor.profſimè pag. 63. eadem cor. eodem pag. 65. Laicalam cor. Laicalem pag. 69. amiſerit cor. emiſerit pag.70. feri cor. fieri pag. 73. dici cor. dixi p. 75. factas cor. factus pag. 76. diferetia cor. differentia p.82. irriverantia cor. irreverentia p. 82. grave cor. gravi p.85. quam cor. quâ p.86. tenetur cor. teneatur p. 86. Teſtu cor. Teſtus p. 90. illam cor. ullam p.93. tenetur cor.teneatur p.95 .franges cor.frangens p.96. cahvere cor. cavere p.105. liberes cor. liber es p.110.Provinaialis cor.Provincialis p.110.locali cor. localis p.112. cenſetur cor. cenſentur p.127. deſpenſatio cor.diſpenſatio p.128. facultatem cor. facultatem p. 132.juriſditionis cor. juriſdictionis p.133.anneſſum cor.annexum p.135.eſterno cor.externo pag. 136. probabilibus cor.probabilius p.139.peccat cor. peccet p.140. diſtintis cor.diſtinctis p.142. fit cor. ſit p. 143. Epiſcnpus cor. Epiſcopus p. 143. perdeſtem cor. pedeſtrem p. 143. à cor. ad p.148. hypothæſi cor. hypotheſi p. 149. habeant cor. habent p. 252. Ragubares cor.Regulares p.154. tranfert cor. tranſſert p. 155. tranfertur cor. transfertur p. 169. impepienter cor.impediente p.175.reſtiturre cor. reſtituere p.176. antem cor.autem p.176. depoſitio cor. depo-

posito p. 180. eujus cor. cujus p.186. prætestu cor. prætextu p.180. nummotum cor. nummorum p.183. reducendæ cor. reducenda p.188. aquia cor. quia p.196. hac cor. hæc p.199. spiritaalis cor. spiritualis p.200. judicatur cor. judicetur p. 201. externo cor. interno p.205.peccat cor.peccet p.205. præbeat cor. præbet p.207. deiximus cor. diximus p.209. dispensionem cor. dispensationem p.211.spirituale cor.spirituali p.211. substentationis cor. sustentationis pag. 214. ab cor. ob p.215. quid cor. qui p. 216. alimentorium cor. alimentorum p.219. unaque cor. utraque p.220. eb cor. ab p.223. fructum cor. fructuum p.232. Addeo cor. Addo p. 232. gratuita cor. gratuitam p.290. Psalmarum cor. Palmarum

Alios si qui irrepserunt levioris momenti errores prudentiæ, judicioque tuo benevole Lector corrigendos, examinandosque relinquo.

